

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A bűncselekménnyel és szabálysértéssel okozott kár
megtérítése iránti igény érvényesítésének rendszere**

Szerző:

dr. Pataki Bettina

Székesfehérvár, 2025. május 10.

Bevezetés

Az elmúlt több mint egy évtized jogalkotási folyamatainak kiemelt szegmensét jelentette egy átfogó eljárási reform, amelynek eredményeképpen szinte valamennyi jogterületet érintően új eljárási kódexek kodifikációjára került sor. A XXI. század felgyorsult világában a modern technika vívmányainak és a társadalom fejlődésnek köszönhetően kardinális elvárás, hogy a jogkereső állampolgár egy gyors, hatékony eljárás keretében érvényesíthesse igényét, illetve a büntetőeljárásban résztvevő terhelt egyfajta előrehozott büntetésként ne álljon indokolatlanul hosszú ideig büntetőeljárás hatálya alatt és a sértett kímélete is érvényre jusson az eljárás időszerűségének követelménye által. Ilyen elvárások mentén került sor 2015. január 14. napján Az új polgári perrendtartás koncepciójának,¹ míg 2015. február 11. napján Az új büntetőeljárási törvény szabályozási elveinek² elfogadására, amelyek a társadalom elvárásait szem előtt tartva mindkét eljárási kódex vonatkozásában célul tűzték ki többek között a hatékony, gyors, időszerű eljárás megteremtését biztosító törvényi keretek megalkotását.

A kodifikációs munkálatok eredményeként 2018. január 1. napján lépett hatályba a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényt (a továbbiakban: Pp.), majd ezt követően 2018. július 1. napán a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.). A két egymástól merőben eltérő karakterű eljárási kódex kapcsolódási pontját a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése iránti igények érvényesítésére szolgáló jogintézmények jelentik, amelyeket részben a polgári eljárási jog, részben a büntetőeljárási jog terepében helyezték el a jogalkotó azzal, hogy a polgári eljárási jog területén a Pp. hatálybalépése után nem sokkal igény mutatkozott egy speciális igényérvényesítési lehetőség megteremtésére. A jogalkotási folyamat háttérében a börtönzsúfoltság miatti kártalanítási igények kapcsán kialakult közfelháborodás húzódozott, amelyben a fogvatartottak kártalanítási igényeit szabályozó joganyag racionalizálása mellett kiemelt szerepet kapott a bűncselekmények áldozatainak és hozzátartozóinak védelme, kímélete, valamint a bűncselekménnyel okozott kár, sérelem megtérítése iránti igény érvényesítésének megkönnyítése számukra. A reform ezen utóbbi szegmensét érintően az Országgyűlés elfogadta a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvényt (a továbbiakban:

¹ Az új polgári perrendtartás koncepciója 2015. január 14.

<https://2015-2019.kormany.hu/download/6/42/40000/20150224%20PP%20koncepti%C3%B3.pdf> (Letöltve: 2025. 05. 10.)

² Az új büntetőeljárási törvény szabályozási elvei 2015. február 11. <https://goo.by/jOzy1> (Letöltve: 2025. 05. 10.)

Gyptv.), ami a kihirdetésének másnapján, 2020. július 9. napján lépett hatályba. A törvény megalkotásának jogpolitikai indoka az volt, hogy eljárási könnyítést biztosítson azon sértettek számára, akiknek ügyében a büntetőeljárás már jogerősen befejeződött és a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése iránti igényüket polgári jogi igényként a büntetőeljárásban nem érvényesítették, valamint polgári pert sem indítottak ennek érdekében, és követelésük még nem évült el.³

A társadalomra csekélyebb fokban veszélyes szabálysértésekkel okozott kár megtérítése iránti igények érvényesítése egy mondhatni elfeledett kérdés volt a közelmúlt eljárási reformjaiban annak ellenére, hogy az úgynevezett kettős alakzatú cselekmények esetén minimális különbség mutatkozik a vagyon elleni bűncselekményekhez képest, ugyanakkor a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs.tv.) a büntetőeljárási kódexhez képest lakonikus egyszerűséggel szabályozza a szabálysértéssel okozott kár érvényesítését.

Tanulmányom célja a bűncselekménnyel okozott kár és nem vagyoni sérelem megtérítése iránti igény érvényesítése érdekében rendelkezésre álló igényérvényesítési lehetőségek átfogó bemutatása. Kitérek a polgári jogi igény érvényesítése kapcsán a büntetőeljárási kódexben kodifikált adhéziós szabályokra, a Gyptv. által megteremtett speciális pertípus és az általános eljárási szabályok közötti különbségekre, előnyökre és hátrányokra rávilágítva a gyakorlati eljárási problémákra és kérdésekre is egyaránt. Ezen túlmenően röviden kitérek a szabálysértéssel okozott kár kérdéskörére is tekintettel a szabályozás hiányosságaira és az e körben a napi munka során szerzett tapasztalataimra.

³ 2020. évi LXX. törvény végső előterjesztői indokolása a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről. Általános indokolás.

I. A bűncselekménnyel okozott kár igényérvényesítési rendszere

Elöljáróan szeretném rögzíteni, hogy a bűncselekménnyel okozott kár egy célszerű, de megtévesztésre alkalmas megfogalmazás, ugyanis ily módon szószoros értelemben nem illeszthető be a kártérítési jog dogmatikájába, ezért szükségesnek tartottam röviden kitérni az igény jogalapjára, mielőtt áttekinteném az igényérvényesítés szisztémáját. A bűncselekménnyel okozott kár és nem vagyoni sérelem nem minősül önálló polgári jogi felelősségi alakzatnak, ugyanis a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) felelősségi szabályaiban rögzített konjunktív feltételek fennforgása jelenti a jogalapot függetlenül attól, hogy a károkozó magatartás egyben a Btk. valamely különös részi törvényi tényállása alá is szubsumálható, ezért egyetértve CSÖNDES Mónika okfejtésével helyesebb a bűncselekményt is megvalósító magatartással okozott kár terminológia használata.⁴ Ugyanez a tézis megfelelően igaz a személyiségi jogsértés esetén is, hiszen a Ptk. 2:52.§-ában rögzített feltételek fennforgása esetén van lehetőség sérelemdíj iránti igényt érvényesíteni a bűncselekmény Btk.-beli tényállásának realizálásával okozott személyiségi jogsértés esetén, tehát ez esetben sem beszélhetünk önálló felelősségi alakzatról.

A fentiekben részletezett jogsértő magatartások realizálása esetén a sértett számára három különböző, egymástól eltérő igényérvényesítési rendszer áll rendelkezésre: polgári jogi igény érvényesítése a büntetőeljárás keretében, a Gyptv. szerinti gyorsított per, valamint a Pp. általános szabályain alapuló hagyományos értelemben vett polgári per azzal, hogy utóbbi esetben az értékhatártól függően érvényesül a fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perekre vonatkozó, az általános eljárási szabályoktól eltérő perrendi szabályok alkalmazása. A három igényérvényesítési szisztéma közül a büntetőeljárásban érvényesíthető polgári jogi igény tekinthető a leginkább rendszeridegennek a másik két lehetőséggel képest, hiszen a büntetőeljárás fő céljának tekinthető tisztességes eljárás keretében történő büntetőjogi felelősségre vonás mellett a jogalkotó részben pergazdaságossági okokból, részben a sértett jogainak kiteljesítése érdekében lehetővé teszi, hogy a sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény büntetőjogi és polgári jogi jogkövetkezményeinek levonását egy eljárásban kérhesse.⁵ Amíg a polgári jogi igény elbírálása a büntetőeljárásban egy járulékos kérdés, amely némileg háttérbe szorul a büntetőjogi felelősségre vonás mellett, addig a

⁴ CSÖNDES Mónika: Polgári anyagi jogi szempontú észrevétel 'A bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perrel' szóló 2020. évi LXX. törvény címéhez és szövegéhez. *Corvinus Law Papers*, 1/2021. 1.

⁵ SZEGHŐ Katalin: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban. *Kúriai Döntések*, 2018/10. 1379.

gyorsított per és az általános szabályok szerinti peres eljárás középpontjában a felperesként fellépő sértett áll, aki az eljárás valódi uraként vesz részt a perben oly módon, hogy a gyorsított perben a Pp. rendelkezéseihez képest számtalan speciális eljárási szabály érvényesül a sértetti igényérvényesítés megkönnyítésének égisze alatt.

Mindhárom igényérvényesítési lehetőség mellett számos pro és kontra érv hozható fel, azonban álláspontom szerint nem lehet kategorikusan kijelenteni, hogy melyik igényérvényesítési lehetőség a legkedvezőbb a bűncselekményt is megvalósító magatartással okozott kár, illetve személyiségi jogsértésből fakadó sérelemdíj iránti igény érvényesítésére. Mindezt fokozza, hogy a sérelemdíj iránti igényérvényesítés igen szűk körben lehetséges a büntetőeljárás keretében, ami tovább árnyalja a képet abban az esetben, ha kártérítés és sérelemdíj megfizetése iránti igény keresethalmazatban áll egymással. Tanulmányom további részében áttekintem a fenti igényérvényesítési rendszerek alapvető jellemzőit, amelynek során igyekszem kidomborítani a felvázolt három igényérvényesítési lehetőség jellegadó tulajdonságait és az egymáshoz viszonyított eltéréseit, előnyeit, hátrányait.

II. Polgári jogi igény előterjesztése útján való igényérvényesítés a büntetőeljárásban

A bűncselekménnyel okozott kár megtérítése iránti igényt a sértett a büntetőeljárásban előterjesztett polgári jogi igény útján ún. adhéziós eljárás keretében érvényesítheti, ami azt jelenti, hogy a sértett magánjogi jellegű igényéről a büntetőeljárásban döntenek a büntető és polgári anyagi jogi és eljárási jogi szabályok összefonódásával jellemezhető jogszabályi környezetben.⁶ Ez a sajátos hibrid megoldás nem újkeletű, hiszen a sértett büntetőeljárásban érvényesíthető kárigénye Európában már a XIX. századtól kezdve megjelent, ugyanis a francia, a belga és a genfi büntetőeljárási törvény, valamint Magyarországon a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. XXXIII. törvénycikk (továbbiakban: Bp.) már tartalmazott ilyen rendelkezést.⁷

⁶ DICSŐ GÁBORNÉ dr. Harsányi Beáta Andrea: A polgári jogi igény elbírálásának szabályai az új Be. tükrében. *Büntetőjogi Szemle* 2018/2. 39.

⁷ KISS Anna: Az adhéziós eljárás szerepe a büntetőeljárásban. In.: IRK Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok* 42. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet. 2005. 368.

A Be. az 1998. évi XIX. törvényhez (továbbiakban: régi Be.) hasonlóan eltérő terminológiát alkalmazva differenciál a sértett és a polgári jogi igényt érvényesítő sértett között, ugyanis a Be. az 55. § (1) bekezdésében rögzíti, hogy magánfél az a sértett, aki vagy amely a bírósági eljárásban polgári jogi igényt érvényesít, akkor is, ha az erre vonatkozó szándékát a vádemelés előtt jelentette be. Hangsúlyozandó, hogy az adhéziós eljárás útján történő igényérvényesítés nem kötelező a sértett számára, csupán lehetőség, ugyanis a büntetőeljárás alatt igényét polgári perben is érvényesítheti, azonban a büntetőeljárás jogerős befejezése előtt erre gyorsított perben nem kerülhet sor, ugyanis a Gyptv. 2. §-a értelmében gyorsított perre kizárólag a bűncselekmény elkövetésének jogerős megállapítása után van lehetőség. A Be. a régi Be.-hez képest sokkal több részletszabályt tartalmaz a polgári jogi igény érvényesítése kapcsán. A bírósági eljárás szabályaiba beágyazva a Polgári jogi igény érvényesítése és elintézése című LXXXVII. fejezet tartalmazza az adhéziós eljárás legjelentősebb szabályait, de a büntetőeljárás kódex egyéb fejezeteiben is találhatunk elszórtan rendelkezéseket a büntetőeljárás különböző szakaszai szerint differenciálva.

A Pp. kodifikáció jelentősen megváltoztatta és feszelesebbé tette a polgári peres eljárás szabályait, amit a büntetőeljárás jognak és a joggyakorlatnak is követnie kellett, hiszen a Be. 55. § (3) bekezdése alapján a büntetőeljárás kódex a sértetti igények érvényesítésének megkönnyítése, valamint az ilyen igényekkel összefüggő eljárások összehangolása és a zökkenőmentes átmenetek biztosítása céljából kifejezetten meghatározza a Pp. azon rendelkezéseit, amelyeket a büntetőeljárásban is alkalmazni szükséges.⁸ Példaképp említendő ebben a tekintetben a Pp. osztott perszerkezetre épülő modellje, amely a jogalkotói indoklás szerint egy sommás utaló normával a sértetti igényérvényesítés elé akadályokat gördített volna.⁹ A jogalkotó igyekezett összhangot teremteni, azonban a napi munkavégzés során a Székesfehérvári Törvényszéken tapasztalt bírói gyakorlat körében szerzett tapasztalataim alapján az a benyomásom, hogy a büntetőbírói kar kevésbé tud alkalmazkodni a Pp. kodifikáció hatására megváltozott jogszabályi környezethez és számos tekintetben nagyvonalúan kezelik a polgári jogi igény érvényesítésének polgári perjogi természetű eljárási szabályait.

⁸ POLT Péter (szerk.): *Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*. Wolters Kluwer Kft. Új Jogtár 2022. március 1., Általános rendelkezések a Be. 555. §-ához: 1. A polgári jogi igény érvényesítésével összefüggő szabályozás jellege.
⁹ 2017. évi XC. törvény indoklása - a büntetőeljárásról. Indoklás az 55-56. §-hoz.

1. A polgári jogi igényként érvényesíthető igények köre

Az adhéziós eljárás keretében érvényesíthető igények kapcsán a Be. 56.§ (1) bekezdése taxatív felsorolja a polgári jogi igényként érvényesíthető követelések körét, miszerint a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett kártérítésre vagy dolog kiadására vagy pénz fizetésére irányuló követelés érvényesíthető. E körben tanulmányom tárgyára figyelemmel kizárólag a kártérítési igényről szeretnék néhány szót szólni. Szükséges megjegyezni, hogy a jogirodalomban ebben a körben több kérdés is felmerült, ami a büntetőjogi és a polgári jogi kárfogalom átfedésének hiányára vezethető vissza. A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) 459.§ (1) bekezdésének 16. és 17. pontja szerinti értelmező rendelkezések alapján a büntetőjogi kárfogalom szűkebb, mint a polgári jogi kárfogalom, ugyanis a büntetőjogi terminológia kizárólag a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenést foglalja magában, míg a vagyonban okozott kárt és az elmaradt vagyoni előnyt együtt vagyoni hátránynak nevezi, tehát a polgári jogi kárfogalommal szemben a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költség nem része.¹⁰ Mindezek alapján jogosan vetődik fel a kérdés, hogy adhéziós eljárás keretében az egymással nem teljesen harmonizáló két kárfogalom közül melyik alapján lehet igényt érvényesíteni. KEMENES és SZEGHŐ álláspontja szerint kizárólag a Btk. értelmező rendelkezése szerinti kár, illetve vagyoni hátrány érvényesíthető polgári jogi igényként azzal, hogy szükséges a vád tárgyává tett bűncselekmény közvetlen következtében való bekövetkezés.¹¹ A büntetőeljárás kódexhez kapcsolódó kommentárirodalom e körben mindössze arra szorítkozik, hogy a Be. nem teszi lehetővé a bűncselekmény elkövetésével összefüggő, a sértettre kihatással rendelkező áttételes, közvetett magánjogi igény érvényesítését.¹² SZEGHŐ a fentiekén túlmenően amellet érvel, hogy a közvetlen okozati összefüggésre figyelemmel a polgári jogi igény kizárólag olyan bűncselekmények esetén terjeszthető elő, amelyek törvényi tényállása tényállási elemként tartalmazza a kárt vagy vagyoni hátrányt,¹³ míg KEMENES kategorikusan nem jelenti ki, hogy tényállási elem hiányában nem fordulhatna elő a bűncselekmény közvetlen következtében kár, azonban hangsúlyozza, hogy mindezt szűken kell értelmezni a büntetőeljárás eltérő céljára figyelemmel.¹⁴ Álláspontom szerint a Be. 56.§ (1) bekezdéséből nem következik egyértelműen az, hogy kizárólag az érintett bűncselekmény törvényi

¹⁰ SZEGHŐ 2018a, 1379.

¹¹ KEMENES István: A kárfogalom polgári jogi és büntetőjogi kapcsolódási pontjai. *Magyar jog*, 2018/9. 489-490.; SZEGHŐ Katalin: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban. *Magyar jog*, 2018/9. 492.

¹² BELEGI József (szerk.): Büntetőeljárás jog I-II. - új Be. - Kommentár a gyakorlat számára. IX. Fejezet A sértett. ORAC Kiadó. Jogkódex. 2022. július 31.

¹³ SZEGHŐ 2018a, 1379., SZEGHŐ 2018b, 492.

¹⁴ KEMENES 2018a 489-490.

tényállásában rögzített kár vagy vagyoni hátrány esetén állapítható meg polgári jogi igény, ugyanis többek között az egyik leggyakoribb vagyoni elleni bűncselekménynek a lopásnak nem a kár, hanem az elkövetési tárgy értéke a tényállási elem függetlenül attól, hogy az utóbb feltalálásra került-e sértetlenül. Mindemelett a polgári jogi igény, anyagi jogi értelemben tisztán polgári jogi jellegére figyelemmel a Ptk. kárfogalmából kell kiindulni azzal, hogy annak adhéziós eljárásban történő érvényesítését a jogalkotó szűkítette. Meglátásom szerint AMBRUS és CSÖNDES álláspontja a leginkább helytálló a fenti a kérdéskörben, akik a polgári jogi kárfogalomból kiindulva a Be. igényérvényesítést szűkítő rendelkezésére figyelemmel nem csak a kárt és vagyoni hátrányt, hanem az elkövetési értéket tartalmazó, valamint bizonyos feltételek esetén ilyen tényállási elemet nem tartalmazó különös részi tényállások esetén is előterjeszthetőnek vélik a polgári jogi igényt azzal, hogy elsődlegesen az okozati összefüggés törvényi tényállási eleméből kell kiindulni, míg a súlyosító körülményként értékelt, de tényállási szinten nem rögzített ontológiailag bekövetkező kár esetén annak van jelentősége, hogy a bíróság által megállapított tényállás a polgári jogi igénnyel érintett valamennyi tényt egyaránt tartalmazza-e.¹⁵

A büntetőeljárásban polgári jogi igényként érvényesíthető követelésekre vonatkozó taxációt a Be. 2021. január 1. napjától hatályos 56.§ (1a) bekezdése kiegészítette a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett sérelemdíj fizetésére irányuló követeléssel, de csak rendkívül szűk körben, feltételhez kötötten tette lehetővé a jogalkotó a sérelemdíj adhéziós eljárásban való érvényesítését, ugyanis arra a Be. 556.§ (6) bekezdése értelmében kizárólag a terhelt ellenkérelmének hiányában és teljesítési készsége mellett kerülhet sor. Véleményem szerint egy ilyen jellegű feltételes igényérvényesítés egyáltalán nem illeszthető be a polgári perrendtartás dogmatikájába, hiszen nem tekinthető perakadálnak, ugyanis az ellenkérelem hiánya feltételezi egy alaki és tartalmi értelemben hiánytalan polgári jogi igény előterjesztését. Megítélésem szerint egyrészt „kvázi bírósági meghagyásként”, másrészt pedig „kvázi egyezségként” fogható fel a szabályozás, ugyanakkor nehéz mit kezdeni azzal a konjunktív feltétellel, hogy a terhelt a követelést a magánfél által előterjesztetteknek megfelelően teljesíteni kívánja. A rendelkezést némileg problematikusnak találom, amelyre a bizonyítási kérdések kapcsán fogok kitérni.

¹⁵ AMBRUS István - CSÖNDES Mónika: A polgári jogi igény érvényesítése és elbírálása - büntetőjogi és polgári jogi megfontolások. Állam és Jogtudomány 2022/1. 19-20.

2. A polgári jogi igény előterjesztésének formai és tartalmi követelményei

Az polgári eljárási kódex koncepcionális nívómaihoz igazodva a Be. nem generálisan rendeli alkalmazni a Pp. szabályait a polgári jogi igényre, hanem egzaktan meghatározza a Pp. alkalmazandó rendelkezéseit, valamint az attól való eltérő szabályokat túlnyomórészt a LXXIX. fejezetben. A polgári jogi igény előterjesztése útján való igényérvényesítés egyik nagy előnye a másik két igényérvényesítési úthoz képest, hogy a Pp. szigorú formalizmusát enyhítve kevésbé szigorú elvárásokat fogalmaz meg a polgári jogi igény előterjesztésére.

A Be. 355.§ (1) bekezdése értelmében a sértett már a nyomozás során mindenféle formai kötöttségek nélkül bejelentheti a polgári jogi igény érvényesítésének szándékát. Mindez a gyakorlatban jellemzően a feljelentésről vagy a sértett tanúvallomásáról készült jegyzőkönyv vége körül a nyomozóhatóság azon irányított kérdésére, hogy a bűncselekménnyel összefüggésben kára keletkezett-e és kíván-e polgári jogi igényt előterjeszteni, a sértett által általában egy-két tömondatban adott válasz. A joggyakorlat tehát nem várja el alakszerű perirat formájában a polgári jogi igény előterjesztését és a Be. 355.§ (2) bekezdésére figyelemmel az ily módon lakonikusan előterjesztett polgári jogi igényt úgy kell tekinteni, mintha a bíróságnál terjesztették volna elő. A polgári jogi igény tehát mind írásban, mind pedig az eljárási cselekményen szóban is előterjeszthető azzal, hogy a szóban előterjesztett polgári jogi igényt a bíróság jegyzőkönyvbe foglalja és polgári perjogi alapelveknek megfelelően, közrehatási tevékenységével a perkoncentráció elvét szem előtt tartva, elsősorban kérdések és tájékoztatás útján köteles előmozdítani, hogy a magánfél által szóban előterjesztett polgári jogi igény a tartalmi követelményeknek is megfeleljen.¹⁶

A Be. igazodva a Pp. osztott perszerkezetre épülő koncentrált pert megteremtő szabályaihoz, a régi Be.-hez képest időben jelentősen behatárolja az igényérvényesítést, ugyanis immár nem az ügydöntő határozat meghozatala előtt, hanem azon az eljárási cselekményen terjesztheti elő a sértett, amelyen a Be. szabályai szerint jelen lehet. Ez az eljárási cselekmény jellemzően a perfelvételi tárgyaláshoz hasonló funkciókkal rendelkező előkészítő ülés, amelyről mindössze értesíteni kell a sértettet. Előfordul a gyakorlatban a sértett értesítésének elmulasztása, ami azt vonja maga után,

¹⁶ POLT 2022 A Be. 556. §-ához 1. A polgári jogi igény előterjesztésének módja.

hogy az előkészítő ülés után a sértett egészen addig terjesztheti elő igényét amíg valamely eljárási cselekményről legalább egy értesítést nem kapott.

A Be. 556.§ (2)-(2b) bekezdése tartalmazza a polgári jogi igény minimálisan kötelező tartalmi elemeit, azzal, hogy az érdemi döntés kapcsán több tekintetben is maga a Be. biztosít engedményeket egyes tartalmi elemek hiánya esetén. A Be. nem követeli meg a keresetlevél meghatározott tartalmi egységek szerinti tagolását és jóval kevesebb tartalmi követelményt támaszt a polgári jogi igénnyel szemben. A polgári jogi igénynek az alperes azonosító adatainak megjelölése helyett mindössze azon terhelt megjelölését kell tartalmaznia, akivel szemben a sértett polgári jogi igényt érvényesít azzal, hogy a (2a) bekezdés értelmében a bűnösnek kimondott terhelt személyéhez igazítva elégséges, ha konkrét személy megjelölése nélkül úgy nyilatkozik, hogy azzal a személlyel szemben érvényesíti igényét, akinek a büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős ügydöntő határozatában a vele szemben elkövetett bűncselekmény elkövetőjeként megállapítja. Mindez elképzelhetetlen lenne egy polgári perben, ahol a felperesként fellépő sértett az ügy ura és a bizonyítási érdek is nála van.

A petitumnak határozottnak kell lennie, amit a magánfélnek olyan részletességgel kell megfogalmaznia, hogy a polgári jogi igény alapossága esetén azzal egyező tartalmú, szövegezésű és végrehajtható ítéleti rendelkező rész legyen hozható, ezért pénzfizetésre irányuló igény esetén pontosan meg kell határozni a követelés pénznemét és összegét, kamatigény esetén annak kezdő- és befejező időpontját, valamint konkrét mértékét.¹⁷ A Pp-hez képest a Be. jelentősen lazít a petitummal szemben támasztott követelményeken, mivel a Be. 556.§ (2b) pontja értelmében elegendő, ha a magánfél úgy nyilatkozik, hogy a vele szemben elkövetett bűncselekménnyel okozott kár vagy vagyoni hátrány összegét, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét kívánja érvényesíteni. Ezen szabályra figyelemmel a vagyon elleni bűncselekmények sértettjei a felmentés esetén kívül, garantáltan teljes egészében pernyertesek lesznek az ily módon előterjesztett igény esetén, amelyhez hozzájárul az a polgári perjogtól idegen Be. 555. § (5) bekezdésében rögzített könnyítés, miszerint az eljárás ügyiratait, beleértve az értékszakértői véleményt is, a bíróság hivatalból veszi figyelembe. A kamatigény kapcsán a bírói gyakorlat igen megengedő, hiszen a kamatkövetelésre való pusztá utalás esetén is jellemzően rendelkeznek a Ptk.6:48.§-ának megfelelően a késedelmi kamatról.

¹⁷ SZEGHÓ 2018b 294.

A fentiekén túlmenően a polgári jogi igény kötelező tartalmi eleme a polgári jogi igénnyel érvényesíteni kívánt jog megjelölése, ami tapasztalataim szerint elméleti kategória, hiszen ahogy korábban is említettem a büntetőbírói gyakorlat megelégszik az okozott kár összecszerű megjelölésével és a bűncselekménnyel okozott kárra történő utalással. A kommentárirodalom is hangsúlyozza, hogy a büntetőeljárásban nem elvárt a polgári jog szabályainak teljes körű ismerete és az érvényesíteni kívánt jog szabatos meghatározása, ugyanis a magánfél ezen kötelezettségét akkor is teljesíti, ha a polgári jogi igényének jogalapját a bíróság be tudja azonosítani a nyilatkozatai alapján.¹⁸ MÁTYUS és SZOMORA kritikai élel világít rá, hogy a büntetőítéletek szüksézáúan és mechanikusan, érdemi indokolás nélkül hívják fel a polgári jogi igény jogalapjára vonatkozó polgári anyagi jogi rendelkezést.¹⁹ El kell ismerni, hogy a büntetőjogi főkérdések tisztázása mellett az áldozatvédelem fontossága esetén is jelentősen háttérbe szorul a polgári jogi igény kérdése az ítélezés során. Mindez megnyilvánul abban is, hogy a büntetőbírók jellemzően nem tulajdonítanak jelentőséget a jogalap tekintetében a Ptk. 6:142. §-a szerinti szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség és a Ptk. 6:519. §-a szerinti deliktúális felelősség közötti differencialásnak, holott a Ptk. új felelősségi struktúrája ezt elengedhetetlenné teszi. KEMENES, valamint MÁTYUS és SZOMORA is akképp foglalt állást, hogy ha a bűncselekménynek minősülő magatartást szerződésses jogviszony keretében fejtették ki az szerződésszegést valósíthat meg, míg más esetben érvénytelenségi ok, ezzel szemben szerződésses jogviszony hiányában szerződésses kívüli károkozásnak minősülhet, ami alapján a büntetőeljárásban a polgári jogi igény jogalapjaként a Ptk. 6:142. §-a szerinti szerződésszegéssel okozott kártérítésre vagy szerződésses kívüli kártérítés esetén a Ptk. 6:519. §-ára kell hivatkozni.²⁰ Mindez az 1959.évi IV. törvény (továbbiakban: régi Ptk.) környezetében fel sem merült, hiszen utaló szabálya révén azonos jogalapon, a deliktúális felelősség szabályai szerint kerültek elbírálásra a kárigények. Vitathatatlan, hogy a bíróságnak törekednie kell a helyes jogszabályi hivatkozásra, azonban megítélésem szerint a polgári jogi igény kapcsán gyakorlati relevanciája nincs a kérdésnek, hiszen lényegében nem fordulhat elő, hogy a deliktúális felelősség helytelen felhívása hátrányosan érintené a károsultat, mivel ha az enyhébb felelősségi alakzat alapján megítélhető a kártérítés, az a szigorúbb kontraktuális felelősség esetén semmiképpen sem eredményezné a károkozó mentesülését.

¹⁸ POLT 2022 A Be. 556. §-ához 2. A polgári jogi igény kötelező tartalmi elemei.

¹⁹ MÁTYUS András - SZOMORA Zsolt: A Siófoki Járásbíróság ítélete a sikkasztással összefüggésben előterjesztett polgári jogi igényről. *Jogesetek Magyarázata* 2021/4. Wolters Kluwer Kft. Új Jogtár, 3. Az elsőfokú ítélet érvelése a polgári jogi igényről

²⁰ KEMENES István: A kárfogalom polgári jogi és büntetőjogi kapcsolódási pontjai. *Kúriai Döntések*, 2018/10. 1376.; MÁTYUS - SZOMORA 2021 5.2 Alkalmazandó jog.

A Be. 556. § (2) bekezdés d)-f) pontja értelmében a polgári jogi igénynek tartalmaznia kell az érvényesíteni kívánt jogot és az ítéleti rendelkezésre irányuló kérelmet megalapozó tényeket, a polgári jogi igény érdemi elbírálása esetére a teljesítés módját és helyét, valamint a sértett arra vonatkozó nyilatkozatát, hogy a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása esetén hozzájárul-e a polgári bírósághoz a Gyptv. szerinti gyorsított per lefolytatása érdekében történő megküldéséhez. E három tartalmi elem kapcsán a Be. egy polgári perjogban ismeretlen megoldást alkalmaz, ugyanis ezek hiánya nem, csupán az a)-c) pont szerinti követelmények hiánya eredményezi a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítását. A Pp. szigorú formalizmusa nem tartalmaz ilyen megengedő szabályt a keresetlevél tartalmi elemeire, hiszen a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén is hiánypótlás elrendelésére kerülne sor. A büntetőjogi területen szerzett tapasztalataim alapján ebből adódóan ezek a tartalmi elemek elméleti kategóriának számítanak, hiszen a magánfél jellemzően a tanúvallomásaiban előadja a bűncselekmény szempontjából releváns tényeket és nem adja elő a polgári jogi igény részletes indokolását tartalmazó nyilatkozatát. A teljesítés módjának és helyének elmaradása nélkülözhetetlen lenne egy polgári perben, azonban a büntetőeljárásban nyilatkozat hiányában jellemzően a magánfél személyes adatainak és lakcímének feltüntetésével határozza meg a bíróság a teljesítés módját azzal, hogy bizonyos esetekben az egyébként tanúként is kihallgatott magánfél személyi adatainak zártan kezelése gátat szabhat az igény érdemi elbírálásnak a Be. 560. § (1) bekezdés o) pontja alapján teljesítési mód hiányában. A zárt adatkezelés problémamentesen megvalósul bankszámlaszám megadása esetén, azonban ennek hiányában a polgári jogi igény zárt adatkezelés esetén nem bírálható el érdemben. A gyorsított per kapcsán egyetlen ügyben sem találkoztam a magánfél erre irányuló nyilatkozatával, de kétségtelen, hogy az eljáró bíró részéről sem tapasztaltam ilyen ellegű felhívást, amit egyébként maga a Be. sem követel meg, tehát a felek joggyakorlásának előmozdítása és áldozatvédelmi szempontból lehetne üdvözlendő az ilyesfajta nyilatkozatok beszerzése.

3. A polgári jogi igénnyel kapcsolatos egyéb eljárási szabályok

Jóllehet a Be. 558. §-a a kereset közléséhez hasonlóan rendelkezik a polgári jogi igény közléséről, azonban a gyakorlatban ez nem a Pp.-hez hasonló formalizált eljárási cselekménnyel és ellenkérelemre felhívással valósul meg, hanem jellemzően a nyomozás végén foganatosított iratismertetéssel tekintik a nyomozás során előterjesztett polgári jogi igényt közöltnek, míg a bírósági szakban az előkészítő

ülésen a magánfél terjeszti elő szóban a terhelt kötelező jelenlétében. Nem jellemző a vádlott formális ellenkérelemre történő felhívása, lényegében a vallomásában és az észrevételei körében a bűncselekmény egésze kapcsán előadott védekezése jelenti általában az ellenkérelmet, különösen tagadó vallomás esetén, hiszen életszerűtlen, hogy a bűnösségét tagadó vádlott elismerné a magánfél bűncselekményből származó kárigényét. A Be. 556.§ (5) bekezdése a Gyptv.-vel egyezően rögzíti, hogy a terhelt viszontkeresetet és beszámítást nem támaszthat a magánfél igényével szemben. A Pp. bizonyítási szabályaihoz hasonlóan rögzíti a Be. 556.§ (6) bekezdése, hogy ellenkérelem hiányában nem kell bizonyítást lefolytatni a polgári jogi igény vonatkozásában, azonban ehhez nem elegendő pusztán a védekezés hiánya, hanem egy tartalmilag követelés elismerését jelentő nyilatkozatra utal, amit az ügydöntő határozat meghozataláig van lehetőség megtenni. A kérdéskör érinti a sérelemdíj iránti igényt is, hiszen kizárólag a vádlott által történő elismerés esetén bírálható el adhéziós eljárás keretében, amellyel nemigen találkoztam még a gyakorlatban, tapasztalataim szerint kevésbé jellemző az ilyen igények polgári jogi igény formájában történő érvényesítése, de ha előfordul is nem jellemző a felek közötti kvázi egyezés ebben a körben.

Szintén nagyvonalúan kezeli a büntetőbíróság az illetékről szóló 1990.évi XCIII. törvény (továbbiakban: Itv.) 53.§ és 62.§ (1) bekezdés c) pontja szerinti szabályokat, valamint a Pp. perköltség viselésére vonatkozó szabályait ugyanis az irányadó jogszabályok értelmében a polgári jogi igény előterjesztése miatt feljegyzett eljárási illetéket, illetve annak egy részét a magánfélnek kellene viselnie a polgári jogi igény visszavonása esetén az Itv. 58/A. § (1) bekezdés a) pontja szerint 10%-ra mérsékelt illetéket a keresettől elállás szabályai szerint, míg annak leszállítása esetén a leszállítással érintett rész vonatkozásában a pernyertesség-pervesztesség szabályai szerint, azonban ilyet eddig nem tapasztaltam, ugyanis előbbi esetben arról egyáltalán nem történt rendelkezés, míg utóbbi esetben a megítélt leszállított követelésnek megfelelő illeték megfizetésére kötelezték a vádlottat. A terhelt elismerésére alapozott illetékmérséklés szabályai jóval kedvezőbbek, hiszen az ügydöntő határozat meghozataláig tett beismerés, azaz adott esetben az utolsó szó jogán tett beismerés is alapul szolgálhat az illeték 10%-ra történő mérséklésének, szemben a polgári per perfelvétel lezáráshoz kapcsolódó szabályaival.

4. A polgári jogi igény elbírálása

A Be. koncepcionális változást hozott a polgári jogi igény elbírálása kapcsán, ugyanis a Be. 571. § (1) bekezdése értelmében a bíróság a polgári jogi igény érdemi elbírálása esetén annak helyt ad vagy elutasítja. Nem értek egyet DICSŐ GÁBORNÉ okfejtésével arról, hogy továbbra is lehetőség van a polgári jogi igény érvényesítésének részben egyéb törvényes útra utasítására.²¹ Véleményem szerint a régi Be. nyomán kialakult bírói gyakorlat e körben meghaladottá vált, ugyanis a Be. 560.§ (4) bekezdése a Pp. 341. § (1) bekezdése szerinti kereset-kimerítési kötelezettséggel összhangban az egyéb törvényes útra utasítás taxatív meghatározott okának felmerülése esetén a teljes polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítását teszi kötelezővé akkor, ha az csak a követelés valamely részét érinti. Mindezek alapján elvi szinten megszűntek az „ezt meghaladóan egyéb törvényes útra utasítja” típusú rendelkezések a büntetőítéletekben, amely egyáltalán nem illeszthető be a polgári eljárás dogmatikájába.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a magánfélnek a tényállásban rögzített kárösszeggel egyező vagy annál alacsonyabb összegben kell előterjesztenie a polgári jogi igényt annak érdemi elbírálása érdekében, ugyanis nagyobb összeg esetén a bíróság a polgári jogi igény meghaladó részét érdemben elutasítja vagy azt egységesen egyéb törvényes útra utasítja.²² Ezzel azonban szöges ellentétben áll Be. 571. § (2) bekezdése, amely kimondja, hogy ha a bíróság az ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kár vagy vagyoni hátrány összegét, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét, ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt érdemben el kell bírálni. Kétségtelen, hogy az áldozatsegítés szempontjából üdvözlendő a rendelkezés, hiszen a cselekmény jellegéből kifolyólag a bűncselekmény törvényi tényállási eleme kapcsán mindenképpen bizonyítani kellene az összecszerúséget, azonban a két rendelkezés egymás mellett nem felel meg a normavilágosság követelményének és ezáltal alkotmányossági aggályokat is felvet. Véleményem szerint a normavilágosság követelményének érvényesülése miatt szükséges lenne kivételként rögzíteni ezen törvényhelyet az egységes rendelkezés követelménye alól. Ez esetben is szükséges megegyezni, hogy ez a megoldás szintén nem illene bele az egyébként háttérszabályként alkalmazandó Pp.

²¹ DICSŐ GÁBORNÉ 2018 41.

²² SZAKÁCSNÉ VÖÖ Márta: *A polgári jogi igény érvényesítése és „egyebekben” egyéb törvényes útra utasításának tilalma*. In.: Jungi Eszter (szerk.): Büntetőjogi tanulmányok. XXI. MTA Veszprémi Területi Bizottsága Veszprém, 2021-2022.42.

dogmatikájába, hiszen a Pp. nem teszi lehetővé a kereset egy részének érdemi elbírálása mellett az ezt meghaladó követelésrész érdemi vizsgálatának mellőzését, csupán annak érdemi elutasítását.

A polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása esetén a bíróság érdemben nem hoz döntést. Erre kizárólag a Be. 560. § (1) bekezdésében rögzített okok fennforgása esetén kerülhet sor, amely okok egy része megegyezik a Pp. 176.§-a szerinti visszautasítási okokkal, míg egy másik része a büntetőeljárás sajátosságaival függ össze. A felsorolt okok részletes elemzését mellőzve az 560. § (1) bekezdés l) és m) pontjára szeretnék kicsit kitérni, ugyanis a Be. megkísérelt gátat szabni a polgári jogi igény indokolatlan egyéb törvényes útra utasításának. Ha a polgári jogi igény érdemi elbírálása jelentősen késleltetné az eljárás befejezését akkor a Be. 560. § (3a) bekezdése értelmében csak abban az esetben lehet egyéb törvényes útra utasítani az igény érvényesítését, ha a terhelt 556.§ (6) bekezdése szerinti ellenkérelem mellőzéséről szóló, „kvázi egyezség” tartalmú nyilatkozatát a bíróság beszerzi. Mindebből megítélésem szerint arra lehet következtetni, hogy adott esetben egy rosszul előterjesztett polgári jogi igénynek helyt kell adni, ha a terhelt egyébként elismerte a sértetti követelést, ugyanis a Be. 571.§ (2a) bekezdése egyértelműen rögzíti, hogy ebben az esetben a magánfél kérelmének megfelelően kell elbírálni a polgári jogi igényt. Ezen túlmenően az eljárás gyorsítása érdekében a Be.560.§ (3b) bekezdése az (1) bekezdés l) és m) pontja esetén egyéb feltételek fennforgása esetén, a büntetőbíróság a magánfél ezirányú hozzájárulása esetén megküldi a polgári jogi igényt a polgári perben eljáró bíróságnak a Gyptv. szerinti gyorsított per lefolytatása érdekében.

III. A gyorsított per szabályrendszere a hagyományos kártérítési per vonásaival történő összehasonlítás tükrében

A magyar perjogtörténetben az egyszerűbb megítélésű, kisebb pertárgyértékű peres eljárások gyors elintézésére megalkotott különleges pertípust legelőször az 1893. évi XVIII. törvénycikkkel kodifikált sommás eljárás vezetett be, míg a XXI. századi jogalkotásból az 1952. évi III. törvény (továbbiakban: régi Pp.) hatálya alatt 2009. január 1. napjával bevezetett kisértékű per említhető, amelyek kétségtelenül az eljárások gyorsítását szolgálták, azonban nem húzódott mögöttük egy oltalmazandó károsult kör kímélete. A követelés bűncselekményt is megvalósító magatartásból származó voltára

alapított speciális pertípus előzmény nélküli Magyarországon, ugyanis a fenti eljárásjogi instrumentumok kizárólag a per egyszerűbb megítélése és a gyors eljárás megteremtésének igénye tekintetében jelentenek jogtörténeti előzményt.

A gyorsított perről szóló törvényt azonban már a címe kapcsán is számos kritika érte a jogirodaloman, hiszen a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megjelölés dogmatikailag és nyelvtanilag is kifogásolható, ugyanis ahogy munkám elején kifejtettem a bűncselekménnyel okozott kár nem önálló felelősségi alakzat, másrészt pedig bűncselekménnyel sérelemdíjat nem, legfeljebb nem vagyoni sérelmet lehet okozni.²³ Erre figyelemmel PATAKY szerint helyesebb lett volna „a bűncselekménnyel okozott kár és nem vagyoni sérelem miatti sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény” címet adni a törvénynek,²⁴ azonban a pontos anyagi jogi megjelölésre figyelemmel CSÖNDES javaslatát tartom a leginkább helytállónak, aki úgy véli, hogy „a bűncselekményt is megvalósító magatartás miatt kár megtérítése, illetve sérelemdíj megfizetése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény” cím lett volna a leghelyesebb.²⁵

Tanulmányom ezen fejezetében a hagyományos eljárási szabályokhoz viszonyítva összehasonlító jelleggel kívánom bemutatni a magyar perjogban nóvumnak számító gyorsított per eljárási szabályait és az ezzel kapcsolatos jogalkalmazási kérdéseket.

1. A gyorsított per mint opcionális pertípus vagy kógens eljárásrend?

Mondhatni alig száradt meg a tinta a törvényen, máris egy elemi kérdés tekintetében ellentmondás alakult ki a jogalkalmazásban a speciális eljárásrend kötelező alkalmazását illetően. A Gyptv. 2. § (1) bekezdése meghatározott feltételeknek megfelelő kártérítés, illetve sérelemdíj iránti igény esetén az „érvényesíthető” kifejezést használja a gyorsított per megindításának feltételei kapcsán. Véleményem szerint azonban némileg ellentmondásos, hogy ugyanezen törvényhely (2) bekezdése deklarálja, hogy a gyorsított perre tartozó igény fizetési meghagyásos eljárásban nem érvényesíthető. A bíróság a gyorsított per e törvény szerinti speciális szabályairól az alperest a kereset közlésével, a felperest az ellenkérelem közlésével egyidejűleg tájékoztatja. Jogosan merül fel a kérdés, hogy a

²³ SZEGHŐ 2021 412.; CSÖNDES 2021 5.; PATAKY Tibor: Néhány gondolat a gyorsított perről szóló törvényről. Kártérítés és Biztosítási Jog 2020/3. 56.

²⁴ PATAKY 2020 56.

²⁵ CSÖNDES 2021 5.

jogalkotó kötelezővé kívánta-e tenni a speciális per keretében történő igényérvényesítést, opcionális igényérvényesítési lehetőséget kívánt biztosítani vagy e körben differenciálni akart aszerint, hogy a követelés összege a 3 millió forintot meghaladja-e vagy sem. A fenti kérdések megválaszolásában eltérő álláspontok alakultak ki a joggyakorlatban és jogirodalomban egyaránt. SZEGHŐ mindkét variáció mellett hozott fel érveket, ugyanis megítélése szerint a választhatóságot támasztja alá a nyelvtani értelmezés az érvényesíthető kifejezés használata és a sérelemdíj jogalapja tekintetében gyakori kiterjedt bizonyítás, míg a kötelező jelleget erősíti a jogalkotói cél, a sértettek számára előnyösebb eljárásrend és a Gyptv. 2.§ (2) bekezdése, de végsősoron rögzíti, hogy a Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégiuma a választhatóság mellett foglalt állást.²⁶ Ezzel szemben PATAKY a Gyptv. 2.§ (3) bekezdésére hivatkozva kategorikusan a Gyptv. alkalmazásának kötelező jellege mellett érvel.²⁷ Eltérő indokolással, de utóbbihoz csatlakozott KÓRÓDI, aki az illetékességi kikötésre vonatkozó megszorító szabály analóg alkalmazásával úgy véli, hogy a fél rendelkezési joga nem terjedhet ki eltérő hatásköri szabályok alkalmazására.²⁸ A joggyakorlatban az eltérő álláspontok olyannyira megmutatkoztak, hogy a Kúria két tanácsa egy nap különbséggel teljes mértékben ellentétes határozatot hozott két olyan ügyben, ahol a törvény kötelező jellegének eltérő értelmezéséből fakadóan negatív hatásköri és illetékességi összeütközés alakult ki az érintett bíróságok között.

A Pécsi Ítélőtábla a BDT2021.4394. számon közzétett döntésében egy fizetési meghagyást követően perré alakult eljárásban az eljáró bíróság kijelölése tárgyában hozott döntésében megállapította, hogy a bűncselekményt megvalósító magatartással okozott kár, illetve sérelemdíj iránti követelését a károsult választása szerint érvényesítheti gyorsított perben, vagy az általános szabályok szerinti perben.

A Kúria a Pkk.VI.24.859/2021/2. számú 2021. szeptember 14. napján kelt határozatában nem osztotta a Székesfehérvári Járásbíróság álláspontját a Gyptv. kötelező alkalmazandósága és a felperes székhelye szerinti törvényszék kizárólagos hatásköre és illetékessége tekintetében, ezért a Szegedi Törvényszékkel egyetértve megállapította, hogy az egyébként fizetési meghagyásos eljárásként indult ügyben az általános eljárási szabályok szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Székesfehérvári Járásbíróság jogosult eljárni. A Kúria a határozat indokolásában részben a teleologikus

²⁶ SZEGHŐ 2021 416-417.

²⁷ PATAKY 2020 57.;

²⁸ KÓRÓDI Balázs: A bűncselekménnyel okozott károk megtérítésének új hatékony módja - A gyorsított per. In.: Senyei György (szerk.): *Mailáth György Tudományos Pályázat 2021 Díjazott dolgozatok*. 2021. 24.

értelmezés eszközehez nyúlva arra hivatkozott, hogy a Gyptv. az indokolása szerint eljárási könnyítést kíván biztosítani a sértettek számára.²⁹ A nyelvtani értelmezés alapján arra a következtetésre jutott a Kúria, hogy a Gyptv. nem írja elő, hogy ilyen jogcímen kizárólag gyorsított perben, a Gyptv. szabályai szerint lehet igényt érvényesíteni. ezért a gyorsított perben történő igényérvényesítés nem kötelező, csupán lehetőség, így kizárólagos hatáskör sem kapcsolódik hozzá, amelyre figyelemmel a perindítás hatályainak beálltáig választhat a felperes az általános és a gyorsított per szabályai között.³⁰

A fentieket követően a Kúria a Pkk.IV.24.750/2021/2. számú másnap meghozott végzésében teljes mértékben eltérő következtetésre jutott. Ez utóbbi esetben a harmincmillió forint feletti pertárgyérték miatt mindkét eljárásrend törvényszéki hatáskört alapozott meg, azonban a felperes gazdasági társaság az általános perrendi szabályok szerint választható károkozás helye szerinti illetékes Szekszárdi Törvényszéknél terjesztette elő a keresetét arra hivatkozással, hogy az elmaradt haszon miatt a károkozás helye a felperes székhelye, így a székhelye szerint illetékes törvényszéken terjesztette elő a keresetlevelet. A felperes a törvényszék kifejezett felhívására is megerősítette, hogy nem a Gyptv. szerint kívánja érvényesíteni az igényét, azonban az alperes illetékességi kifogást terjesztett elő, amelyre figyelemmel a törvényszék a károkozás földrajzilag meg nem határozható helyére hivatkozással az ügyet áttette az alperesek lakcíme szerint illetékes Fővárosi Törvényszékhez, amely a Gyptv. alapján történő igényérvényesítés kötelező voltára hivatkozva állapította meg illetékességének hiányát. A Kúria a Fővárosi Törvényszékkel egyetértve akképp foglalt állást, hogy a Gyptv. alkalmazása a feltételek fennállása esetén nem választható, hanem kötelező, ami abból vezethető le, hogy a Gyptv. 2. § (3) bekezdése előírja, hogy a bíróság a gyorsított per e törvény szerinti speciális szabályairól az alperest a kereset közlésével, a felperest az ellenkérelem közlésével egyidejűleg tájékoztatja, így a Szekszárdi Törvényszék gyorsított per alkalmazása mellőzésével kapcsolatos felhívása szükségtelen volt.³¹ A Kúria ezen határozatában egzaktan rögzítette, hogy a Gyptv. 3.§ (1) és (2) bekezdése kizárólagos illetékességet állapít meg, ezért a felperes nem alapíthatja a keresetét az általános illetékességi szabályokra.³²

A fentiekben részletezett ellentmondást követően a Kúria korábbi határozatában kinyilvánított elvi jelentőségű megállapításait vette át a gyakorlat, azonban véleményem szerint a Gyptv. rendelkezései

²⁹ Kúria Pkk.VI.24.859/2021/2. számú végzés, indokolás [11]

³⁰ Kúria Pkk.VI.24.859/2021/2. számú végzés, indokolás [12].

³¹ Kúria Pkk.IV.24.750/2021/2. számú végzés [7].

³² Kúria Pkk.IV.24.750/2021/2. számú végzés [8]-[9].

olyan ellentmondást hordoznak magunkban, ami nem felel meg a normavilágosság követelményének, így helyesebb lenne törvénymódosítással egyértelműsíteni a választhatóság kérdését. Személy szerint úgy ítélem meg, hogy a jelenlegi törvényszöveg mellett a teleologikus értelmezés és Gyptv. 2. § (2) bekezdése inkább a kötelező perlési út létét erősíti. A hivatkozott törvényhely „a gyorsított perre tartozó igény” tekintetében zárja ki a fizetési meghagyásos eljárásban történő igényérvényesítést az (1) bekezdésre történő utaló norma nélkül, ami alapján véleményem szerint nem lehet azt a következtetést levonni, hogy kizárólag az igényérvényesítés ezen módjának választása esetére vonatkozna, de vitathatatlan, hogy a Gyptv. 2. § (1) bekezdése igényérvényesítési lehetőségre utal. Álláspontom szerint aggályos, hogy a felperes olyan perindítási lehetőségek közül választhat, ami egyben egy sajátos hatáskör választást is eredményez azzal, hogy 3 millió forintot meg nem haladó pertárgyérték esetén a fizetési meghagyásos eljárás megkerülését is eredményezheti. Még tovább megyek a perköltség kérdésében, hiszen a törvényszéki hatáskör választásával a jogi képviselő nélkül eljáró, szerényebb anyagi körülmények között élő alperes perorvoslati lehetősége ellehetetleníthető az ítéletábla előtti kötelező jogi képviselet szabályaival.

Összegezve tehát mindenképpen indokolt lenne egyértelműsíteni a Gyptv. szövegében a hatáskör választhatóságának kérdését törvénymódosítással. Jómagam a gyorsított per kötelező jellegét tartom célravezetőnek, ugyanis a sértettek hatékony, gyors igényérvényesítésének biztosítása sokkal jobban érvényesül a Pp-nél is koncentráltabb eljárási környezetben, azonban ezt nem a jelenlegi formájában tenném, amire tanulmányom végkövetkeztetése körében fogok kitérni.

2. A perindítás feltételrendszere

A Gyptv. 2. § (1) bekezdése szerint gyorsított perben az a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránti igény érvényesíthető, amely esetében a bíróság jogerősen megállapította a bűncselekmény elkövetését és nem került sor polgári jogi igény megítélésére, továbbá polgári per megindítására. Ezek a feltételek konjunktív feltételnek minősülnek, tehát nincs lehetőség valamely feltétel hiánya esetén gyorsított per lefolytatására.

2.1. Bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj

E körben hivatkozom a tanulmányom I.fejezetében írtakra. A gyorsított perben a kártérítés és a sérelemdíj iránti igényeket a Btk. kárfogalmától függetlenül, a Ptk. szabályai alapján kell elbírálni, tehát annak megállapításához elengedhetetlen egy olyan jogellenes károkozó magatartás, ami egyben a Btk. valamely különös részi tényállása alá is szubszumálható, a kár bekövetkezése, a kettő közötti okozati összefüggés fennállása, valamint a felróhatóság, differenciálva a kontraktuális és a deliktuális felelősség rendszere között. A kárfogalom kapcsán kizárólag a Ptk. szabályai az irányadók, tehát a Btk. szerinti kár fogalma irreleváns.

A személyiségi jogsértés szubjektív szankciójaként nevesített sérelemdíj megalapozottságának kérdésében a Ptk. 2:52.§-t kell alkalmazni, amelynek értelmében a jogsértés tényén kívül további hátrány bizonyítása nem szükséges, míg egyebekben a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni. Az élet, testi épség és az egészség elleni, a közlekedési, valamint az emberi méltóság elleni bűncselekmények kapcsán igen gyakori a sérelemdíj iránti személyiségi jogi per.

2.2. A bűncselekmény bíróság által történő megállapítása

A gyorsított per legalapvetőbb feltétele a bűncselekmény megállapítására vonatkozó érdemi döntés, másrészt pedig ez e körben eljáró fórumként a Gyptv. a bíróság döntését követeli meg. Ezen feltétel fennállásának megállapítását szolgálja, hogy a keresetlevélnek tartalmaznia kell a büntetőeljárásban eljáró bíróság megjelölését és ügyszámát, ami alól a büntetőbíróság által történő megküldés jelent kivételt. Véleményem szerint indokolt lett volna megkövetelni a jogerős ügydöntő határozat csatolását a keresetlevélhez, hiszen a Be. szabályai értelmében azt közölni kell a sértettel akkor is, ha nem terjesztett elő polgári jogi igényt.

A fórum kapcsán először is rögzítendő, hogy csak és kizárólag a bűncselekmény bíróság által történő megállapítása esetét támasztja követelményként a törvény függetlenül attól, hogy döntését milyen eljárási formában és a büntetőeljárás milyen szakaszában hozták. Erre figyelemmel tehát a bűncselekmény elkövetésének tárgyalás mellőzésével, a nyomozati iratok alapján büntetővégzésben történő elbírálása is alapul szolgálhat gyorsított per megindítására annak ellenére, hogy ebben az

esetben nem igen érvényesül az a jogalkotói szándék, hogy a bűnösség kérdésében lefolytatott kiterjedt bizonyítást követően egy egyszerűbb eljárásrendben történő igényérvényesítést hozzon létre, hiszen büntetővégzés esetén a bíróság nem folytat le bizonyítást és bizonyos esetben még a bűncselekmény tagadása esetén is lehetőség van büntetővégzés meghozatalára. Mindez arra az esetre is igaz, amikor az előkészítő ülésen a bíróság elfogadja a vádlott bűnösséget beismerő nyilatkozatát és a vádirati tényállás megalapozottságára és a bűnösségre nézve nem folytat le bizonyítást, legfeljebb a büntetéskiszabási körülményekre nézve.

Megítélésem szerint indokolt lett volna bevonni a szabályozás körébe azt az esetet is, amikor az ügyészség a Btk. 64.§ (2) bekezdése alapján megrovást alkalmaz, hiszen a megrovás egy büntetés helyett alkalmazható intézkedés és lényegében az ügyészség a bírósághoz hasonlóan az iratok alapján elbírálja a bűncselekményt. Szintén nem tartozik a szabályozás hatálya alá a Be. 416-417. §-a szerinti feltételes ügyészi felfüggesztés esete, amikor a gyanúsított jövőbeli magatartására tekintettel az eljárás megszüntetése várható, ezért az ügyészség az eljárást felfüggeszti.

Az érdemi döntés tartalmát illetően a Gyptv. a bűncselekmény megállapítását támasztja a gyorsított per feltételeként. Kérdéses azonban, hogy mit értünk a bűncselekmény megállapításán és mennyiben kell a büntető anyagi jogi dogmatikának megfelelően értelmezni a Gyptv. szabályozását. Ebben a kérdéskörben nem értek egyet SZEZHŐ álláspontjával, aki szerint ezen feltétel nem azonos az elkövető büntetőjogi felelősségének a megállapításával, ugyanis a büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okok fennállása esetén is alkalmazandónak véli a szabályozást.³³ Úgy ítélem meg, hogy ebben a kérdésben megkerülhetetlen a Btk. 4.§ (1) bekezdésében deklarált törvényi fogalom, ami feltételezi a jogellenesség és a bűnösség fennforgását, ezért dogmatikailag kizárt bűncselekmény megállapítása a Btk. 15.§-a szerinti büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok, mint pl. a gyermekkor vagy kóros elmeállapot esetén. Ezen bűnösséget kizáró okok esetén bűncselekmény nem állapítható meg és a bíróság felmentő ítéletet hoz. Ezzel szemben a Btk. 25.§-a szerinti büntethetőséget megszüntető ok és a büntetőjogi felelősségre vonás Btk. 30.§-ában rögzített akadályai esetén az eljárás megszüntetésére kerül sor. Egyetértve KÓRODI nézeteivel, álláspontom szerint a jelenleg hatályos

³³ SZEZHŐ 2021 412-413.

törvényszöveg alapján kizárólag bűnösséget megállapító ítélet vagy büntetőjogi felelősségre vonást jelentő büntetővégzés szolgálhat alapul a gyorsított per megindításához.³⁴

2.3. A polgári jogi igény érdemi elbírálásnak és polgári per megindításának hiánya

A gyorsított per második feltétele a polgári jogi igény érdemi elbírálásból fakadó *res iudicata*, valamint az azonos igény vonatkozásában beálló perfüggőség hiánya. Ezen feltétel célja egyértelműen az, hogy a különböző igényérvényesítési lehetőségek ne vezessenek párhuzamos eljárásokhoz vagy többszörös marasztaláshoz.

Ahogy a polgári jogi igénnyel foglalkozó fejezetben kifejtettem, véleményem szerint az adhéziós eljárásban is a polgári jogi kárfogalomból kell kiindulni, ezért gyorsított perre vitathatatlanul sor kerülhet, akkor ha a kár nem közvetlen következménye a vád tárgyává tett bűncselekménynek, ezért azt eleve nem is érvényesítette a sértett a büntetőeljárásban vagy érvényesítette, de azt egyéb törvényes útra utasították a közvetlenség hiánya miatt. Ha a kár a vád tárgyává tett bűncselekmény közvetlen következtében keletkezett és a büntetőbírószak bármely okból egyéb törvényes útra utasította a polgári jogi igény érvényesítését abban az esetben is fennáll ez a feltétel.

Önmagában nem kizáró ok, hogy a bíróság rendelkezett érdemben a polgári jogi igényről, ugyanis a Pp. 360.§ (1) bekezdésében rögzített anyagi jogerőhatás csak annak a jogvitának az újbóli elbírálását akadályozza, ahol a félazonosság, tényazonosság és jogazonosság konjunktív hármasa fennáll.³⁵ Ebből egyértelműen következik, hogy akkor is lehetőség van gyorsított perre, ha a polgári jogi igény jogalapjától eltérő jogalapra is igényt kíván alapítani a sértett pl. egy szerződéses jogviszonyból származó károkozáshoz egyéb természetű, szerződésen kívüli károkozás is történik a bűnhalmazatban álló eltérő jellegű bűncselekmények esetén. Ezzel összefügg, hogy elviekben a büntetőírószaknak is figyelemmel kéne lenni a két felelősségi rendszer eltérő jogalapjának megjelölésére.

Felmerül a kérdés, hogy mi van abban az esetben, ha a sértett a kiterjedtebb bizonyítást igénylő kártételek közül csak egyes tételeket érvényesít annak érdekében, hogy elkerülje a polgári jogi igény

³⁴ KÓRODI 2021 15.

³⁵ WOPERA Zsuzsa (szerk.): Nagykomentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez. Wolters Kluwer Kft. Új Jogtár. 2022. szeptember 1., Pp-360.§-ához Anyagi jogerő

teljes egészében történő egyéb törvényes útra utasítását, majd utóbb polgári perben azonos jog- és tényalapból eltérő követelést is érvényesít. A Kúria 6/2022. Polgári jogegységi határozata a háromtagú pertárgyfogalomból kiindulva kötelező jelleggel rögzítette, hogy az anyagi jogerő a felperes kereseti kérelme alapján hozott döntéshez igazodik, ezért ha a fél az anyagi jogból eredő követelésének csak egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrészre és nincs akadálya az új perben való érvényesítésének.³⁶ Mindezek alapján akkor is helye van gyorsított pernek, ha a polgári jogi igény keretében érvényesített követelés eltérő jellege mellett azonos a tény- és jogalap. A fentiekén túlmenően természetesen azon egyszerű eset is gyorsított perre ad alapot, ha a sértett egész egyszerűen nem érvényesített polgári jogi igényt.

A sérelemdíj iránti igény vonatkozásában annyiban egyszerűbb a helyzet, hogy rendkívül szűk körben érvényesíthető polgári jogi igény keretében, így nem sok gyakorlati relevanciája van az adhéziós eljárásban történő érvényesíthetőségének. A folyamatban lévő másik polgári peres eljárásra pedig a fentiekben kifejtetteket kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy a másik perben már sor került a keresetlevél közlésére, ami maga után vonja a perfüggőség beálltát.

3. Aktív és passzív perbeli legitimáció

A gyorsított per kardinális kérdése, hogy ki lehet felperes és alperes a perben. A Gyptv. kifejezetten nem tartalmaz eltérő rendelkezéseket ebben a tekintetben. A Gyptv. 2. § (1) bekezdése az érvényesíthető igény meghatározása során nem tartalmaz olyan rendelkezést, amiből kétséget kizáróan következtetést lehetne levonni a peres felek személyére nézve és a törvény egyéb rendelkezése sem ad eligazítást ebben a kérdésben. A jogirodalomban egy szűkebb és egy tágabb értelmezés alakult ki az aktív és a passzív perbeli legitimáció kapcsán. A szűkebb értelmezés szerint csak a bűncselekmény sértettje rendelkezik aktív perbeli legitimációval, ezzel szemben a tágabb értelmezés szerint bárki, akinek a jogerős ítélettel megállapított bűncselekményből kifolyólag kára keletkezett, illetve személyiségi jogsérelem érte.³⁷ A passzív perbeli legitimáció szűkebb értelmezése szerint a gyorsított per alperese csak az elítélt lehet, míg a tágabb értelmezés szerint mindazok

³⁶ Kúria 6/2022. Polgári jogegységi határozata [43], [45].

³⁷ SZEGHŐ 2021 415.; KÓRODI 2021 23.

perelhetőek, akik felelősséggel tartoznak az elkövető magatartásáért, azaz helyette vagy vele együtt más is felel.³⁸

A törvényszövegben hiába keressük a fenti kérdésre a választ, legfeljebb a teleologikus értelmezést hívhatjuk segítségül a kérdés megválaszolására. A Gyptv. indokolása sem oszlatja el a kétségeinket maradéktalanul, ugyanis mindössze a Gyptv. 11. §-ához fűzött indokolás utal arra, hogy a felperes sértett és az alperes terhelt fizikai találkozásának elkerülése esetén elkerülhető vagy jelentősen csökkenthető a másodlagos viktimizáció.³⁹ Álláspontom szerint a jogalkotói cél kétséggkívül a sértett igényérvényesítésének megkönnyítését célozta, azonban azt aláásná, ha a büntetőeljárás sértett fogalmán túllépve bárki gyorsított pert indíthatna. A bírói gyakorlat a szűkebb értelemben vett aktív és passzív perbeli legitimáció felé mutat, ugyanis a BDT2022.4516 számú döntés szerint a Pécsi Ítéltábla a Gyptv. 11.§-ához fűzött fentiekben hivatkozott indokolására alapozva kimondta, hogy a gyorsított per szabályai csak akkor alkalmazhatóak, ha a pert a bűncselekmény sértettjének minősülő károsult indítja a bűncselekmény elkövetőjének minősülő károkozóval szemben, tehát a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló törvény alapján nem indítható gyorsított per a biztosítóval szemben.⁴⁰

Egyetértek az aktív és a passzív perbeli legitimáció szűk körben történő értelmezésével, amelynek értelmében a bűncselekmény Btk. szerinti elkövetője, azaz a tettese, részese jelölhető meg alperesként, aki az eljárási kódex terminológiája szerint terheltnek minősül, hiszen rá vonatkozik a bűnösséget megállapító ítélet. E körben kiemelendő, hogy a bűncselekmény polgári jogi következményeiért helytállni köteles harmadik személy - úgy mint az alkalmazott helyett a munkáltató, vétőképtelen kiskorú helyett a gondozó, a veszélyes üzem működtetése során a ténylegesen károkozó helyett az üzembentartó, a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítással érintett esetben a biztosító - számára eltérő kimentési lehetőségeket határoz meg a Ptk., ezért az eltérő bizonyítási szabályok révén elveszne a gyorsított per fundamentumaként meghatározott egyszerűsített bizonyítás és könnyebb elbírálhatóság.⁴¹ Mindennek ellenére álláspontom szerint a normavilágosság alkotmányos követelményének nem felel meg a Gyptv. szövege hiszen egy ilyen elemi fontosságú feltételt elengedhetetlenül szükséges a normaszöveg szintjén tisztázni.

³⁸ SZEGHŐ 2021 415.; KÓRODI 2021 23.

³⁹ Gyptv. Indokolása a 11. §-hoz.

⁴⁰ BDT2022.4516 [5], [6].

⁴¹ KÓRODI 2021 24.

4. Hatáskör és illetékesség

A klasszikus polgári perben két irányból is a pertárgyérték határozza meg a hatáskör kérdését. Az első lépcsőként figyelemmel kell lenni a fizetési meghagyásos eljárás 3 millió Ft-os küszöbére, míg másodsorban a 30 millió forintos értékhatárra, ami miatt a törvényszék rendelkezik hatáskörrel a perre. Ezzel szemben a Gyptv. értékhatártól függetlenül a törvényszék hatáskörébe utalja a gyorsított per lefolytatását azzal, hogy mellőzi a kötelező jogi képviseletet. A Gyptv. indokolása szerint indokolt e perek koncentrációja a törvényszékekre, másfelől ott biztosítottak a perben tárgyalás tartása esetén elsődlegessé tett elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás feltételei.⁴² Megítélésem szerint önmagában ez nem szolgálhatott volna alapul a gyorsított per törvényszéki hatáskörbe történő telepítéséhez különösen, hogy a Gyptv. 11. § (2) bekezdése csupán elsődlegesen, de nem kizárólagosan írja elő a tárgyalás elektronikus hírközlő hálózat útján történő megtartását arra az esetre, ha nincs lehetőség a peren kívüli elbírálásra. Az Országos Bírósági Hivatal által közzétett információk szerint 202 bírósági helyszínen került kialakításra 72 távmeghallgatási végpont. A törvényszékek számához viszonyítva megállapítható, hogy a járásbírók többségében rendelkezésre áll ilyen végpont. Erre a kérdéskörre az eljárás gyorsítására szolgáló eszközök körében térek ki részletesebben.

A fentiekén túlmenően amiatt sem tartom jó döntésnek a gyorsított per törvényszéki hatáskörbe telepítését, hogy a pertípus választhatósága lényegében azt eredményezi, hogy azokban a perekben, ahol a pertárgyérték nem haladja meg a 30 millió forintot a felperes választhat a járásbíró és a törvényszék között, amely választás egyben arról is rendelkezik, hogy meg kívánja-e nehezíteni az esetlegesen jogi képviselő nélkül eljáró alperes perorvoslati lehetőségét a Gyptv.-ben a másodfokú eljárásra vonatkozó kötelező jogi képviseletre figyelemmel. Véleményem szerint helyesebb lett volna, ha a jogalkotó a gyorsított per a járásbírók hatáskörébe telepíti. Jóllehet, a járásbírók ügyterhe nagyobb, azonban teljes mértékben indokolatlannak tartom, hogy a büntetőeljárás irataira támaszkodó, elviekén egyszerűbb megítélésű ügyekben a törvényszék járjon el.

A Gyptv. az általános perrendi szabályoktól eltérő illetékességi szabályt deklarál, ugyanis a Gyptv. 3. § (2) bekezdése értelmében a felperes belföldi lakóhelye, míg ennek hiányában a belföldi tartózkodási

⁴² Gyptv. Indokolása a 3. §-hoz.

helye, nem természetes személy esetén belföldi székhelye szerinti törvényszék kizárólagosan illetékes, míg mindezek hiánya esetén a Fővárosi Törvényszék rendelkezik kizárólagos illetékességgel. Üdvözlendőnek tartom a gyorsított per felperes számára elérhetőbb bírósághoz történő telepítését, hiszen messzemenőig tükrözi az áldozatvédelem és igényérvényesítés megkönnyítésének célját, azonban álláspontom szerint pontosan a felperes érdekeinek legteljesebb érvényre juttatása érdekében célravezetőbb lett volna vagylagos illetékességi okként szabályozni. A Pp. vagylagos illetékességi szabályai is a védtelenebb, gyengébb fél pozíciójának erősítését szolgálják, amely védtelenség a gyorsított perben inkább a károkozó magatartás bűncselekményt is megvalósító jellegéből fakad. Első ránézésre külföldi felperes esetén kifejezetten kedvező szabály a gyorsított per fővárosba való telepítése, ugyanis Magyarország közlekedési viszonyai fényében Budapest olyan közlekedési csomópontot jelent, ami egy külföldi számára jellemzően könnyebben megközelíthető, mint az általános szabályok szerint az alperes belföldi tartózkodási helye, azonban tipikusan hazánkat közúti közlekedés igénybevételével megközelítő külföldi felperes esetén könnyen előfordulhat, hogy a Pp. általános illetékességi szabályai kedvezőbbek lennének rá nézve.

A fentiekkel összefüggésben szükségesnek tartom kiemelni, hogy a Pp. kikötött illetékességre és vagylagos illetékességi okra vonatkozó szabályai nem alkalmazhatóak a gyorsított perben tekintettel arra, hogy azt a Gyptv-ben deklarált kizárólagos illetékességi szabály kizárja. Mindezek alapján fel sem merülhet kontraktuális felelősség alapján a szerződésben kikötött illetékességi szabály alkalmazása, míg deliktuális felelősség esetén a kár bekövetkezésének helye szerinti vagylagos illetékességi ok felhívása. Mindezek alapján véleményem szerint a bűncselekmény áldozatának minősülő felperes jogérvényesítésének megkönnyítése akkor történne meg maximálisan, ha a felperes belföldi lakóhelyéhez, tartózkodási helyéhez, székhelyéhez köthető illetékességi ok, valamint külföldi felperes esetén a Fővárosi Törvényszék illetékessége választható lenne a felperes számára, ugyanis ebben az esetben nem lenne elzárva attól, hogy a Pp. egyéb vagylagos illetékességi okai közül válasszon. Mindemellett szükséges lenne kizárni a Pp. 25. § (3) bekezdésének alkalmazását a gyorsított perben annak érdekében, hogy az alperes ne tudja megakadályozni, hogy a felperes a számára legkedvezőbb bíróságon érvényesíthesse igényét. Az illetékességi okok választhatósága esetén azonban a Be. vonatkozó rendelkezéseit is ki kellene egészíteni azzal, hogy az előterjesztett polgári jogi igény megküldésére vonatkozó nyilatkozatban a magánfélnek meg kell jelölnie az általa választott illetékességi okot.

Példának okáért egy Magyarországon az osztrák határ közelében bűncselekmény áldozatává váló ausztriai lakos számára adott esetben a Fővárosi Törvényszéknél kedvezőbb lehet a kár bekövetkezésének helye szerinti határközeli bíróság vagy éppen az alperes határközeli lakóhelye is, ami ugyanúgy igaz lehet szomszédos országokban székhellyel rendelkező nem természetes személyek esetén is, azonban a távolabbi országokból származó felperesekre figyelemmel vagylagos okként indokolt lehet a Fővárosi Törvényszék illetékességének választási lehetőségét is meghagyni. A belföldi lakosok esetén is előfordulhat, hogy a felperes számára kényelmesebb lehet a munkahelyéhez közeli bíróság választása, ezért a felperes legmesszemenőbb segítése értelmében akár indokolt lehet számára is biztosítani a perindítás lehetőségét a lakóhelyétől eltérő helyen lévő munkahelye szerinti bíróságon.

5. Az eljárás gyorsítását szolgáló instrumentumok

A sértett gyors és egyszerű igényérvényesítési lehetőségének megteremtése kiemelt célja volt a Gyptv.-nek, ezért számtalan olyan eltérést tartalmaz a Pp.-hez képest, amik egyértelműen az időszerűség javítását szolgálják. Tanulmányom jelen alfejezetében bizonyos szempontok mentén ismertetem ezeket a jogi eszközöket azzal, hogy a bizonyítási szabályokat külön pontban ismertetem.

5.1. Határidők

A gyorsított perben a bíróság soron kívül jár el és az általános ügyintézési határidő mindössze 8 nap, ami jelentősen rövidebb, mint a Pp. 110. §-ában rögzített 30 napos határidő. Megítélésem szerint ez a határidő eltúlzottan rövid, hiszen a személyállapoti perekben a kiskorú gyermeket érintő kérdésekben történő döntéshozatal esetén az általános ügyintézési határidő 15 nap. Az oltalomra szoruló gyermekek érdekeinek messzemenő érvényre juttatása kiemelt szempontja az eljárási kódexnek, azonban még ebben az esetben sem írt elő 8 napos általános ügyintézési határidőt a jogalkotó. Meglátásom szerint az áldozatvédelem egy 15 napos általános ügyintézési határidővel is messzemenőkéig biztosítva lenne különös tekintettel arra, hogy a bíróság számára megszabott igen rövid határidő maga után vonja, hogy az alperessel együtt a sértett felperesnek is igen gyorsan kell reagálnia az eljárási cselekményekre, ami jogi képviselő nélkül eljáró felperes esetén kifejezetten

hátrányos lehet. A soron kívüli eljárás miatt az ítélezési szünet szabályai nem érvényesülnek a gyorsított perben, tehát a határidők az ítélezési szünet alatt is folynak és nagy valószínűséggel ítélethozatalra, illetve tárgyalás tartására is sor kerül az igen rövid határidők miatt, ha a perindításra nyár eleje körül kerül sor. A Pp. 148. § (4) bekezdésére figyelemmel a bíróságnak külön figyelmeztetnie kell a feleket az ítélezési szünetre vonatkozó határidőszámítási szabályok alkalmazásának hiányára. Az igen szigorú határidők kapcsán tehát a felek az ítélekezi szünetben sem nyerhetnek időt az eljárási cselekmények elvégzéséhez.

A másodfokú bíróságot is szigorú eljárási határidők közé szorítja a törvény, ugyanis az ítélet elleni fellebbezést 45, míg a végzés elleni fellebbezést 30 napon belül bírálja el az ítélőtábla mindkét esetben tárgyaláson kívül.

5.2. Az eljárás résztvevőivel kapcsolatos eljárást gyorsító rendelkezések

A jogalkotó a Pp. általános eljárási szabályaihoz képest minimalizálni kívánta az eljárás résztvevőinek az eljárás elhúzódását eredményezhető pertaktikai döntéseit és az eljárás lehetséges résztvevőit. A Gyptv. 2.§ (3) bekezdéséhez fűzött indokolás szerint a gyorsított perre tartozó igény fizetési meghagyásos eljárásban azért nem érvényesíthető, mert ellentmondás esetén az eljárás meghosszabbodásához vezetne.⁴³ Véleményem szerint a gyorsított per keretében történő igényérvényesítés választható jellegére figyelemmel a törvény ezen rendelkezését úgy kell értelmezni, hogy a gyorsított per választása esetén nincs helye egyáltalán fizetési meghagyásos eljárásban történő igényérvényesítésnek. Nem értek egyet SZEGHŐ álláspontjával abban, hogy a jogalkotó célja az lett volna, hogy a 3 millió forint alatti követelések esetében mentesítse a felperest a kötelező fizetési meghagyásos eljárás alól.⁴⁴ Úgy vélem, hogy a perlési lehetőségek közötti választást juttatja kifejezésre a felperes azzal, ha fizetési meghagyásos eljárásban kívánja érvényesíteni igényét, különös tekintettel arra, hogy a Pp. 256.§ (2) bekezdése értelmében a perindítás joghatásai a fizetési meghagyás kézbesítésével beállnak, azaz a felperesnek ezt követően nincs lehetősége választani a rendelkezésre álló perlési lehetőségek közül.

⁴³ Gyptv. Indokolása az 1-2. §-hoz.

⁴⁴ SZEGHŐ 2021 417.

A Gyptv. 6. (2) bekezdése értelmében a gyorsított perben nincs helye beavatkozásnak, viszontkeresetnek, beszámításnak és megegyezésen alapuló szünetelésnek tekintettel arra, hogy azok gátolnák a per hatékonyságát és annak mielőbbi lezárását.⁴⁵ Alapvetően üdvözlendőnek tartom a Gyptv. ezen perhatékonyságot növelő rendelkezéseit, azonban a beavatkozás kizárása néhány kérdést felvet. A kártérítési perek egy széles körét jelenti a közlekedési bűncselekmények által okozott kár vagy személyiségi jogsértés miatti sérelemdíj iránti igény, hiszen jellegüknél fogva személyi sérüléssel és jelentős anyagi kárral járnak. Ezekben a perekben az alperes felelősségbiztosítója és a felperes casco biztosítója érdekelt a jogvita mikénti elbírálásában, azonban a Gyptv. szabályaira figyelemmel nincs lehetőség arra, hogy beavatkozóként előmozdítsák ügyfelük érdekét. Jóllehet a sértett felperes számára jelentős segítséget jelentene a biztosító jogi apparátusának támogatása, azonban a felek egyenjogúságára figyelemmel helyesnek tartom, hogy a jogalkotó az eljárás gyorsításának égisze alatt megfosztotta ettől a lehetőségtől mindkét felet. Megítélésem szerint a biztosítónak a fél egyetértése és a biztosítási konstrukció erre vonatkozó rendelkezése alapján legfeljebb jogi képviselő biztosítása esetén van lehetősége a gyorsított per kimenetelének befolyásolására.

5.3. Perfelvételi szak hiánya, vagy talán mégsem?

A gyorsított per nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra, azonban az írásbeli perfeltételhez és annak irataihoz hasonló eljárási szabályokat tartalmaz. Az igen rövid általános ügyintézési határidőhöz igazodva a Gyptv. ebben a körben fokozott elvárásokat támaszt a felekkel szemben, ugyanis a rövid határidő némileg behatárolja a felektől elvárt eljárási cselekményeket is. Az ellenkérelem előterjesztésének határideje az általános 45 napos határidővel szemben 30 napra csökkent ugyanúgy, ahogy a fizetési meghagyásos eljárással indult perekben a keresetet tartalmazó irattal szembeni írásbeli ellenkérelem előterjesztésének határideje. Meglátásom szerint ez a szabály igen méltányos, hiszen az alperes elviekben egyszer már nyomon követte a büntetőeljárásban lefolytatott bizonyítást, tehát a felperesi tényállítás nagyobb részt nem okoz számára meglepetéseket, szemben a fizetési meghagyással, ahol csak a követelés jogcímét és összegét látva értesül a követelésről első ízben. Szükséges megjegyezni, hogy a sérelemdíj iránti igényekkel összefüggésben fordulhat elő az, hogy az alperest némileg meglepetésként éri a kereset, hiszen azt igen szűk körben lehet érvényesíteni a büntetőeljárás során, ezért jellemzően azt meg sem próbálják.

⁴⁵ Gyptv. Indokolása a 6-9. §-hoz.

Véleményem szerint a kötelező jogi képviselő hiánya miatt egy laikus alperes számára méltánytalan lenne egy 30 napnál rövidebb határidő különösen, hogy a jogerős elítélésre figyelemmel a perek jelentős részében egy büntetés-végrehajtási intézetben szabadságvesztés büntetését töltő alperes vesz részt az eljárásban. Börtön körülmények között jóval lassabb a kézbesítés folyamata és nehezebb az alperes számára jogainak érvényesítése. A Gyptv. 8.§ (1) bekezdése kizárja a Pp. 179.§ (5) bekezdésének alkalmazását azáltal, hogy kizárja az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő meghosszabbítását. Az előbbiekhöz csatlakozva ez problematikus lehet egy fogvatartott alperes számára, azonban áldozatvédelmi szempontok miatt nem tartom problematikusnak a Gyptv. ezen eljárás gyorsítását szolgáló rendelkezését.

Az alpereshez képest a felperessel indokolatlanul szigorú volt a jogalkotó, hiszen a bíróság legfeljebb 8 napos határidővel hívja fel a felperest írásbeli nyilatkozattételre. Álláspontom szerint ez kifejezetten hátrányos egy jogi képviselő nélkül eljáró felperesre nézve, ugyanis a jellemzően hetente, előzetes időpontfoglalással megtartott ügyfélszolgálat napra csak kis szerencsével van esélye elmenni egy 8 napos felhívás esetén, hiszen tapasztalataim szerint 1-2 nappal korábban bizonyosan betelnek az időpontok, azonban a határidő rövidege miatt lényegében csak szerencsés kézbesítési nap esetén marad esélye időpontot foglalni a következő hétre. Egy 8 napos határidő még arra is igazán rövid, hogy az ellenkérelem fénycsúszójában jogi képviselőhöz forduljon, aki ilyen rövid idő alatt nem csak a gyorsított per, hanem a büntetőügy releváns iratait is áttanulmányozza. Mindez az alperesre is igaz, hiszen a felperes nyilatkozatára történő észrevételek megtételére az alperesnek szintén legfeljebb 8 napos határidőt biztosíthat a bíróság. Ezen nyilatkozattétel kapcsán, azonban egyik fél vonatkozásában sem zárja ki a törvény a határidőhosszabbítás lehetőségét. Megjegyzem, hogy teljes mértékben indokolatlannak tartom a Gyptv. 8. § (2) bekezdésének az „írásbeli nyilatkozattétel” elnevezésű beadványra való felhívását, valamint a (3) bekezdés észrevételezésre való felhívását, ugyanis meglátásom szerint ez nem más, mint egy kötelező válaszirat és viszontválasz. Jóllehet a gyorsított per nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra, azonban az ellenkérelem is épp ugyanúgy perfelvételi irat, ezért nem láttam volna akadályát annak, hogy Pp. jól bevált eljárási instrumentumaira történjen utalás. Véleményem szerint elegendő lett volna annak rögzítése, hogy a bíróság legfeljebb 8 napos határidővel válaszíratra hívja fel a felperest, míg viszontválaszra az alperest, hiszen a válaszíratra felhívó végzésben is konkrét felhívást kell intézni a felperes irányába,

ami a viszontválaszra is irányadó, így szükségtelen volt annak rögzítése, hogy szükség szerint kérdések megfogalmazásával kell nyilatkoztatni a felperest.

A rövid eljárási határidők dacára a fenti nyilatkozatoknak kiemelt jelentősége van a gyorsított per lefolyása szempontjából, hiszen a Gyptv. (4) bekezdése a perfelvételt lezáró végzéshez hasonló joghatásokat fűz a rendelkezésre álló határidő leteltéhez. A jogvita kerete a felek nyilatkozatai által rögzül, mivel legkésőbb ekkor terjeszthetnek elő okirati bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat, valamint ekkor van lehetősége a felperesnek utoljára keresetváltoztatásra, míg az alperesnek ellenkérelem-változtatásra. A dolog súlyát az is adja, hogy a Gyptv. kizárja az igazolási kérelem lehetőségét a határidő elmulasztása esetére, ami álláspontom szerint a kötelező jogi képviselő hiányára figyelemmel igen szigorú szabálynak tekinthető, ami az elviekben oltalmazott felperes számára is ugyanolyan szigorú rendelkezéseket jelent. Álláspontom szerint a fenti szabályokkal tartalmukat tekintve az írásbeli perfelvétel sajátos esetét kodifikálta a jogalkotó azzal, hogy a perfelvételt lezáró végzéshez fűződő joghatások a határidő lejártával külön-külön állnak be a felek vonatkozásában. Első ránézésre úgy tűnhet a tisztességes eljárás sérelmet szenved, de véleményem szerint arra figyelemmel, hogy a Gyptv. 2. § (3) bekezdése előírja a felek tájékoztatását a gyorsított per speciális szabályairól lényegében az első bíróság által irányukba küldött perirattal egyidőben, nem jelent alkotmányossági problémát a szabályozás.

6. Bizonyítási szabályok

A gyorsított per főszabály szerint egy okirati bizonyításon alapuló írásbeli per, ahol a bíróság tárgyaláson kívül bírálja el a pert oly módon, hogy a tárgyalás berekesztésére vonatkozó figyelmeztetés írásban, azzal a felhívással történik, hogy a felek tegyék meg az érdemi döntés előtti nyilatkozataikat. Tekintettel arra, hogy a feleknek lehetősége van a büntetőeljárás irataira is támaszkodni a polgári perben elképzelhető, hogy önmagában okirati bizonyítás is elégséges lehet a felperesi kereset és az alperesi védekezés alátámasztására. Az egyezség lehetőségét sem zárja ki a törvény és annak jóváhagyását is lehetővé teszi tárgyaláson kívül, bár meglátásom szerint jogi képviselő nélkül eljáró perek esetén ez szinte lehetetlen vagy lassabb folyamatot jelent, mint annak tárgyaláson történő jóváhagyása. A másodfokú eljárásban és a felülvizsgálati eljárásban kötelező a tárgyalás mellőzése, ugyanis a felek nem kérhetik tárgyalás tartását.

A Gyptv. a bizonyítási eljárás szabályaira nézve jelentős specialitásokat tartalmaz abban az esetben, ha nincs lehetőség a jogvita okirati bizonyítás alapján történő elbírálására. Véleményem szerint a sérelemdíj iránti perekben nehezen elképzelhető, hogy önmagában okirati bizonyítással lefolytatható a bizonyítási eljárás a sérelem személyes jellege miatt. A bizonyítási indítványok tartalmát tekintve speciális szabály, hogy ha a fél indítványa tanúbizonyítási indítvány illetve magánszakértő bevonására irányul a félnek a bizonyítási indítványban amennyiben módjában áll fel kell tüntetnie a tanú illetve a szakértő által igénybe venni kívánt elektronikus kép és hang továbbítására alkalmas eszközt, internetes alkalmazást és az elektronikus elérhetőségét, ami lehetővé teszi, hogy személyes megjelenés nélkül, de a személyazonosítására alkalmas módon tegyen vallomást illetve adjon szakvéleményt.

Az elektronikus elérhetőséggel kapcsolatos tartalmi követelmények azzal a jogalkotói célkitűzéssel áll összhangban, hogy a felek fizikai találkozásának elkerülésével elkerülje vagy jelentősen csökkentse a másodlagos viktimizációt, ezért a Gyptv. 11.§ (1) bekezdése értelmében főszabály szerint elektronikus hírközlő hálózat vagy más elektronikus kép- és hang továbbítására alkalmas eszköz útján kell megtartani a tárgyalást.⁴⁶ A sértettek kíméletével igen, de annak módjával nem értek egyet, ugyanis a bíróságon szerzett tapasztalataim szerint az ügyfelek többsége nehézségnek érzi az elektronikus jelenlétet, különösen a jogi képviselő nélkül eljáró ügyfelek. A veszélyhelyzet alatt büntetőeljárásban ugyan, de többször előfordult, hogy a Via Video rendszerbe külső végpontról csatlakozó tanú nem tudta kellőképpen értelmezni az igen hosszú technikai tájékoztatót az operációs rendszer minimális követelményeiről, ezért informatikus telefonos irányítása mellett kb. 30-40 perc alatt sikerült létrehozni a kapcsolatot a tanúval a harmadik elektronikus eszközön, amit a lakásban talált. A büntetőeljáráshoz képest azonban lényeges különbség, hogy itt a felperes az ügy ura, aki nem csak elszenvedője az eljárásnak, hanem valódi alakítója is, így véleményem szerint a polgári perben a felperes választására kellett volna bízni, hogy a közvetlenség elvét némileg feláldozva kívánja-e az elektronikus tárgyalás tartását. A büntetőeljárásban jellegéből fakadóan lehetőség van hivatalból elrendelni a sértett különleges bánásmódot igénylő személyként történő minősítését és a jelenlétének telekommunikációs eszköz útján történő biztosítását, azonban még ott is lehetősége van úgy nyilatkozni, hogy azt nem kívánja. Mindezek alapján helyesebbnek tartottam volna, ha a felperes

⁴⁶ Gyptv. Indokolása a 11. §-hoz.

választására bízta a törvény az elektronikus jelenlét igénybevételét oly módon akár, hogy csak a felperes számára félelmet jelentő alperes kerül fizikai értelemben ily módon elkülönítésre. Tapasztalataim szerint a szolgálati helyemen, a Székesfehérvári Törvényszéken nem jellemző az elektronikus jelenlét igénybevétele a polgári perekben, sokkal inkább a büntetőeljárásban. Nálunk a gyorsított perek száma nem jelentős és ott sem jellemző az elektronikus jelenlét biztosítása. Tapasztalataim szerint az emberek a mai napig nagyobb meggyőződést tulajdonítanak a személyes benyomásnak, így ha nincs egészségügyi, földrajzi vagy más akadálya a megjelenésüknek, még mindig a személyes jelenlétet preferálják. A sérelemdíj iránti perekben meglátásom szerint fokozott jelentősége van a bíróság személyes benyomásának a felperes és a tanúk meghallgatása során, hiszen sok esetben a felperes lelki gyötrelmeit, életének elnehezülését kell feltárni, ahol kiemelt jelentősége lehet a személyes benyomásnak.

IV. A legkedvezőbb igényérvényesítési út kérdése

Tanulmányomban igyekeztem körüljárni, hogy milyen részletszabályok mentén van lehetősége a bűncselekmény sértettjének a bűncselekménnyel okozott kár, illetve személyiségi jogsértés miatt kártérítés, illetve sérelemdíj iránti igényt érvényesíteni. Nehéz általános érvényű igazsággént meghatározni, hogy melyik igényérvényesítési út a legkedvezőbb a felperes számára, ugyanis a konkrét követelés, a jogi képviselő és számtalan esetfüggő körülmény tudja befolyásolni a kérdést.

Véleményem szerint vagyon elleni bűncselekmények esetén a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés miatti kártérítési igény legkedvezőbb eszköze a polgári jogi igényként történő érvényesítés, hiszen a Pp. és a Gyptv. szabályaihoz képest kevesebb formai és tartalmi kötöttséget megkövetelő eljárásban kerül sor az elbírálásra, ahol az ügyésznek kell bizonyítani a vádlott bűnösségét azzal, hogy az természetszerűleg összefonódik a sértett kárának bizonyításával is az érték, kár, illetve vagyoni hátrány törvényi tényállási elem voltára figyelemmel. Ezzel szemben egy elmaradt haszon kérdése már összetettebb, hiszen nem minden bűncselekmény velejárója, így olyan bizonyítást tesz szükségessé, ami meghaladná a büntetőeljárás kereteit, így ebben az esetben kedvezőbb lehet egy hagyományos polgári perben történő igényérvényesítés. A sérelemdíj iránti igény elbírálásának nincs komoly gyakorlata a büntetőeljárásban a szigorú feltételek miatt.

A Gyptv. és a hagyományos polgári per viszonylatában nehéz állást foglalni, hiszen a gyorsított per hatékonyságának ára a felek irányában fennálló fokozott elvárások a határidők tekintetében. A gyorsított per mellett felhozható legnyomósabb érv a felperes lakóhelyéhez telepített illetékesség, ami azonban a törvényszéki hatáskör miatt esetenként azt is eredményezheti, hogy a tárgyalások miatt többet utazik a felperes, mint az általános szabályok szerint illetékes járásbíróságra. Véleményem szerint a Gyptv. jelenlegi szabályai mellett a fizetési meghagyásos eljárásban történő igényérvényesítés számos tekintetben kedvezőbb a felperes számára, hiszen könnyen előfordulhat, hogy az ellentmondás hiánya miatt hamar ítélethatályú döntés lehet a kezében, míg ellentmondás esetén a keresetet tartalmazó irat előterjesztésére rendelkezésre álló határidő nem jelenti az eljárás jelentős elhúzódását és emellett kevésbé szigorú határidők mellett kell megtenni nyilatkozatait. A perfelvételi szak és a bizonyítási eljárás azonban vitathatatlanul hosszabb, de mindezért kárpótolja a közvetlenség elve, a keresetváltoztatás, a bizonyítási indítványok előterjesztésére rendelkezésre álló hosszabb határidő és a perorvoslatokra is irányadó nem kötelező jogi képviselet. Meglátásom szerint a gyorsaság önmagában nem jelent kedvezőbb szabályt a sértettre nézve, hiszen ugyanezt tőle is elvárják, aminek jogi képviselő nélkül csak jelentős erőfeszítés árán tud eleget tenni, de ez mindig egyénfüggő, hiszen elképzelhető, hogy valamely felperes önmagában a lakcíme szerinti bíróság illetékessége miatt preferálja az eljárást.

A közlekedési balesetek tekintetében igen jelentős számú felperesi kört tántoríthat el a biztosító beavatkozásának kizártsága. A kiterjedt bizonyítást igénylő és sérelemdíj iránti igények esetén pedig már-már értelmezhetetlen a Gyptv. írásbeli per elsőbbségére építő szisztémája, ugyanis meggyőződésem, hogy csak minimális időt takarít meg a felperes a tárgyalás kitűzése előtti eljárási szakban. Véleményem szerint a gyorsított perre vonatkozó törvény több ponton is újragondolást igényel annak érdekében, hogy igazán vonzó legyen a felperesek számára.

V. A szabálysértéssel okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítési rendszere

A bűncselekménnyel okozott kárral szemben a szabálysértéssel okozott kár érvényesítésének rendszere egy igen elfeledett terület az utóbbi évek eljárási reformjainak sodrában annak ellenére,

hogy a Szabs.tv. 177. §-a szerinti tulajdon elleni szabálysértést mindössze az ötvenezer forintot meg nem haladó értékhatár különbözteti meg a lopástól, sikkasztástól, csalástól, rongálástól, hűtlen kezeléstől, jogtalan elsajátítástól, míg a közlekedési szabálysértések gyakorlatilag lefedik az összes anyagi kárral járó, illetve legfeljebb 8 napon belül gyógyuló sérülést okozó közlekedési baleseteket.

A szabálysértési eljárásban a szabálysértéssel okozott kár megtérítése iránti igény jelenti a polgári jogi igénynek megfelelő jogintézményt, azonban a Be.-hez hasonló részletszabályokat nem tartalmaz a Szabs.tv. A szabálysértési törvény meglepő módon nem rendelkezik a Pp. háttérjogszabályi jellegéről, ugyanakkor mindössze a Szabs.tv. 93. §-a tartalmaz némi eljárási természetű rendelkezést. A Pp. osztott perszerkezetre épülő szisztémája a Be-vel ellentétben nem eredményezte a szabálysértéssel okozott kár érvényesítésének reformját, ugyanis a Pp. nem háttérjogszabálya a kártérítési igény megítélésének. Mindezt aggályosnak tartom, hiszen tartalmát tekintve ugyanúgy egy Ptk-n alapuló igény adhíziós eljárásban történő érvényesítéséről van szó mint, a polgári jogi igény esetén a büntetőeljárásban. Véleményem szerint a szabálysértési törvény minimális rendelkezése mellett indokolt lenne a Pp. alá helyezni a szabályozást, ugyanis számos eljárási kérdés szokások alapján kerül megoldásra a gyakorlatban.

A Szabs. tv. 93. § (4) bekezdése értelmében a szabálysértési hatóság vagy a bíróság a sértett szabálysértés folytán keletkezett kárának megtérítése iránti igényt akkor bírálja el érdemben, ha a sértett és az eljárás alá vont személy a kár összegében megállapodik, vagy a kár összege nem vitatott. A Szabs.tv. kifejezett rendelkezése hiányában a szabálysértési eljárás keretében nincs lehetőség sérelemdíj, valamint dolog kiadása vagy pénz fizetésére irányuló igény előterjesztésére. A Be.-vel ellentétben a bíróság érdemi döntése kizárólag a kártérítésre kötelezést jelenti az előbb felsorolt körülmények fennforgása esetén, míg ezek hiányában az érvényesített kártérítési igény egyéb törvényes útra utasításának van helye. Mindebből jól látszik, hogy a szabálysértési eljárásban még a Be-nél is egyszerűbb a kártérítés iránti igény érvényesítése, ugyanis annak előterjesztése kapcsán sem határidőt, sem tartalmi vagy formai követelményeket nem támaszt a törvény.

A Székesfehérvári Járásbíróság szabálysértési titkáráként azt tapasztalom, hogy a kártérítésre kötelezést a sértett védelme érdekében már annyi megalapozza, hogy a sértett mindenféle összegszerűség megjelölése nélkül kéri a szabálysértéssel okozott kára megtérítését, amely gyakorlat

lényegében megfelel a Be. 556.§ (2a) és (2b) bekezdésében foglalt igényérvényesítési módnak. Véleményem szerint szükséges lenne a Be. mintájára szabályozni a kártérítési igény érvényesítését a szabálysértési eljárás szabályaira figyelemmel oly módon, hogy a Pp. háttérjogsabályi jellege is szükséges. Szabálysértési titkárként bőszen írom szokásjogi alapon a kártérítésre kötelező rendelkezések esetén a határozat jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belüli teljesítési időket, azonban ennek semmilyen jogszabályi alapja nincs. Jellemzően részben is megállapítjuk a kártérítést akkor is, ha a sértett nagyobb összegben terjeszti elő igényét, míg ezt meghaladóan egyéb törvényes útra utasítjuk az igényt minden jogszabályi alap nélkül.

A fentiekén túl a megfelelő eljárási szabályok hiánya az eljárási költségek terén is megmutatkozik, ami a korábbi években aggályos joggyakorlatot eredményezett. Az Itv. 53.§-a kizárólag a büntetőeljárásban előterjesztett polgári jogi igény kapcsán határozza meg az illetékfizetés szabályait, azonban a joggyakorlat hosszú évekig ezen törvényhely alapján analógiával a szabálysértési eljárásban megítélt kártérítés esetén is kötelezte az eljárás alá vont személyt az illeték megfizetésére annak ellenére, hogy az Itv. mindössze a 62.§ (1) bekezdés c) pontjában említi a szabálysértéssel okozott kárt annyiban, hogy illetékfeljegyzési jog illeti meg a felet a szabálysértésből származó kár megtérítése iránti igény esetén. A gyakorlat az Itv. kiterjesztő értelmezésével az Itv. 58/A. §-ban rögzített mérsékelt illeték szabályait is alkalmazta, ha az eljárás alá vont személy elismerte a felelősségét a szabálysértés elkövetésében annak ellenére, hogy a fenti jogszabályhely egzaktan a büntetőeljárásban elbírált polgári jogi igényre vonatkozik. Véleményem szerint ez a gyakorlat súlyosan törvénysértő volt, hiszen mindenféle jogszabályi alap nélkül állapítottak meg a bíróságok fizetési kötelezettséget az eljárás alá vont személyek terhére, ami a tisztességes eljárás elvét súlyosan sértette. A közelmúltban a Büntető Kollégiumvezetők Országos Tanácskozásán is felmerült a kérdés, ahol a többségi álláspont szerint indokolt változtatni ezen a helytelen gyakorlaton, ugyanis jogszabályi alap nélkül nem lehet törvényesen illetékfizetési kötelezettséget megállapítani a szabálysértési eljárásban. Jómagam egyetértek a többségi állásponttal és üdvözlendőnek tartom a joggyakorlat ezirányú fejlődését. Ennek nyomán a Székesfehérvári Járásbíróságon is változtattunk a szabálysértési eljárásban kialakult korábbi gyakorlaton és a kárigény elbírálása esetén nem állapítunk meg illetékfizetési kötelezettséget.

VI. De lege ferenda

A polgári jogi igény érvényesítése kapcsán mindössze annak pontosítását tartom szükségesnek, hogy milyen tartalmú kötelező rendelkezést kell hoznia a bíróságnak abban az esetben, ha megállapítja a kár, okozott hátrány mértékét a tényállásban, ugyanis jelenleg egymásnak ellentmondó rendelkezések vannak a törvényben erre nézve.

A Gyptv. címét szükséges lenne korrigálni oly módon, hogy az megfeleljen a polgári anyagi jog dogmatikájának. Álláspontom szerint a Gyptv. szabályainak módosítása is elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy valóban érdemi könnyítést jelentsen a sértettek számára. A törvény jelenlegi szövege inkább egy választható perindítási útról beszél, azonban szükségesnek tartom kötelezővé tenni a Gyptv. alkalmazását azzal, hogy azt javasolt lenne az értékhatártól függően járásbírói hatáskörbe telepíteni a fizetési meghagyásos eljárás kizárása mellett. A felperes számára ekkor sem lenne kényszerpálya teljes mértékben a gyorsított per, hiszen a büntetőeljárás alatt bármikor dönthet úgy, hogy hagyományos pertípusban érvényesíti igényét a jogerős ítélet meghozatala előtt.

A kizárólagos illetékesség helyett vagylagos illetékességi okként rögzíteném a belföldi felperes lakóhelyét és a külföldi felperes számára a Fővárosi Törvényszéket, biztosítva ezzel az egyéb alternatív illetékességi okok között történő választást, azonban a Pp. 25. § (3) bekezdésének alkalmazását kizárnám a gyorsított perben. Ezen túlmenően azt is lehetővé tenném a felperes számára, hogy a lakóhelyétől eltérő helyen lévő munkahelye szerint illetékes bíróságot válassza. Az aktív és passzív perbeli legitimációt a törvényszöveg szintjén kellene egyértelműen rögzíteni meglátásom szerint. Az általános ügyintézési határidőt és a felek nyilatkozattételére megszabott 8 napos határidőt 15 napra meghosszabbítanám a felek joggyakorlásának elősegítése érdekében azzal, hogy azok megnevezését a Pp. terminológiájához igazodva válasziratra és viszontválaszra módosítanám. Mellőzném az elektronikus jelenlét főszabályként történő alkalmazását, azt kizárólag a sértett választásától tenném függővé. A biztosítók támogatásának érvényre juttatása érdekében lehetővé tenném a beavatkozó fellépését a gyorsított perben, ugyanis egy professzionális apparátussal ellátott biztosító jelentős segítséget nyújthat bármely félnek, ami nem feltétlenül jelenti az eljárás elhúzódását, inkább az igényérvényesítés és védekezés megkönnyítését a felek számára.

A Szabs.tv. szerint érvényesített kártérítési igény háttérjogszabályaként szabályoznám a Pp. rendelkezéseit azzal, hogy lehetővé tenném az igény gyorsított perben való érvényesítését, valamint a sérelemdíj iránti igény érvényesítését a gyorsított perben. Mindemellett Szabs.tv-ben a Be. mintájára részletszabályokat alkotnék a szabálysértéssel okozott kár megtérítésére nézve a polgári jogi igényhez hasonlóan. Ezen túl indokoltnak tartom az Itv. módosítását oly módon, hogy polgári jogi igénnyel kapcsolatos illetékfizetési szabályokkal egyezően szabályoznám a szabálysértési eljárásban érvényesített kárigénnyel kapcsolatos illetékfizetési szabályokat.

Záró gondolatok

A Be. markánsan új szabályaihoz még mindig nem igazán alkalmazkodott a joggyakorlat a polgári jogi igény kapcsán, ezért több ponton megfigyelhetők régi szokások, de legalább jellemzően a sértett javára, lehetőségeinek könnyítése érdekében, azonban jogalkalmazóként nem tolhatjuk félre nyíltan a vonatkozó törvényi rendelkezéseket. A bűncselekménnyel okozott kár és nem vagyoni sérelem iránti gyorsított per szabályai gyerekcipőben járnak.

Üdvözlendő a jogalkotói kezdeményezés, azonban álláspontom szerint szükséges a szabályozás rugalmasabbá tétele. Véleményem szerint a jogszabály túlságosan gyorsan készült, ami miatt számos kardinális kérdés maradt megválaszolatlanul és nem nyújt eligazítást a homályos vagy egymásnak néhol ellentmondásos rendelkezései között.

Tanulmányomban igyekeztem rávilágítani a szabályozás árnyoldalaira és pozitívumaira is egyaránt, amelynek során őszintén remélem, hogy sikerült kidomborítani a szabályozás eltérő vonásait, pozitívumait és esetleges hiányosságait, problematikáit egyaránt. Összességében helyesnek tartom a bűncselekmények áldozatainak oltalmát és egyetértek a jogalkotói céllal, de indokolt a Gyptv. még hatékonyabbá és rugalmasabbá tétele ahhoz, hogy valóban könnyítést eredményezzen a fizetési meghagyásos eljáráshoz képest.

Irodalomjegyzék

- AMBRUS István - CSÖNDES Mónika: A polgári jogi igény érvényesítése és elbírálása - büntetőjogi és polgári jogi megfontolások. *Állam és Jogtudomány* 2022/1. 3-23.
- BELEGI József (szerk.): Büntetőeljárás jog I-II. - új Be. - Kommentár a gyakorlat számára. IX. Fejezet A sértett. ORAC Kiadó. Jogkódex. 2022. július 31.
- CSÖNDES 2021 = CSÖNDES Mónika: Polgári anyagi jogi szempontú észrevétel 'A bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről' szóló 2020. évi LXX. törvény címéhez és szövegéhez. *Corvinus Law Papers*, 1/2021.
- DICSŐ GÁBORNÉ 2018 = DICSŐ GÁBORNÉ dr. Harsányi Beáta Andrea: A polgári jogi igény elbírálásának szabályai az új Be. tükrében. *Büntetőjogi Szemle* 2018/2. 39-43.
- KEMENES 2018a = KEMENES István: A kárfogalom polgári jogi és büntetőjogi kapcsolódási pontjai. *Magyar jog*, 2018/9. 484-491.
- KEMENES 2018b = KEMENES István: A kárfogalom polgári jogi és büntetőjogi kapcsolódási pontjai. *Kúriai Döntések*, 2018/10. 1371-1378.
- KÓRODI 2021 = KÓRODI Balázs: A bűncselekménnyel okozott károk megtérítésének új hatékony módja - A gyorsított per. In.: Senyei György (szerk.): *Mailáth György Tudományos Pályázat 2021 Díjazott dolgozatok*. 2021. 6-28.
- MÁTYUS - SZOMORA 2021 = MÁTYUS András - SZOMORA Zsolt: A Siófoki Járásbíróság ítélete a sikkasztással összefüggésben előterjesztett polgári jogi igényről. *Jogesetek Magyarázata* 2021/4. Wolters Kluwer Kft. Új Jogtár, 3. Az elsőfokú ítélet érvelése a polgári jogi igényről.
- KISS Anna: Az adhéziós eljárás szerepe a büntetőeljárásban. In.: IRK Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok* 42. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet. 2005. 367-380.
- PATAKY 2020 = PATAKY Tibor: Néhány gondolat a gyorsított perről szóló törvényről. Kártérítés és Biztosítási Jog 2020/3. 55-59.
- POLT Péter (szerk.): *Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 2017.évi XC. törvényhez*. LXXIX. Fejezet A polgári jogi igény érvényesítése és elintézése. Wolters Kluwer Kft. Új Jogtár. 2022. március 1.
- SZAKÁCSNÉ VÖÖ Márta: *A polgári jogi igény érvényesítése és „egyebekben” egyéb törvényes útra utasításának tilalma*. In.: Jungi Eszter (szerk.): *Büntetőjogi tanulmányok*. XXI. MTA Veszprémi Területi Bizottsága Veszprém, 2021-2022. 40-43.

- SZEGHŐ 2018a = Szeghő Katalin: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban. *Kúriai Döntések*, 2018/10. 1379-1386.
- SZEGHŐ 2018b = SZEGHŐ Katalin: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban. *Magyar jog*, 2018/9. 492-500.
- SZEGHŐ 2021 = SZEGHŐ Katalin: A gyorsított per jogalkalmazási kérdései. *Magyar jog*, 2021/7-8. 412-418.
- WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Wolters Kluwer Kft. Új Jogtár. 2022. szeptember 1.

Hivatkozott jogszabályok

- 1893. évi XVIII. törvénycikk a sommás eljárásról
- Be. = 2017.évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- Bp. = 1896. XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról
- Btk. = 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről
- Gyptv. = 2020. évi LXX. törvény a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről
- Pp. = 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- Ptk. = 2013.évi V. törvény a polgári törvénykönyvről
- Régi Pp. = 1952.évi III. törvény a polgári perrendtartásról
- Régi Ptk. = 1959.évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- Szabs.tv. = 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

Egyéb hivatkozott források

- 2017. évi XC. törvény indokációja - a büntetőeljárásról
- 2020. évi LXX. törvény végső előterjesztői indokolása a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről
- Az új büntetőeljárási törvény szabályozási elvei 2015. február 11.
- Az új polgári perrendtartás koncepciója 2015. január 14.

- BDT 2021.4394.
- BDT 2022.4516
- Kúria 6/2022. Polgári jogegységi határozata
- Kúria Pkk.IV.24.750/2021/2. számú végzés
- Kúria Pkk.VI.24.859/2021/2. számú végzés